

A bikszádi monostor kegyképének eredete

TERDIK Szilveszter

A 2005-ben tartott máriapócsi konferencián még annak a meggyőződésnek adtam hangot, hogy a bikszádi (Bixad, RO) monostor kegyképe a pócsi filiaációjának tekinthető.¹ Az utóbbi évben végzett kutatásaim eredményei alapján ezt a nézetemet pontosítanom kell. A bikszádi kegykép ugyanis nem a pócsi ikon másolata, bár ugyanannak az ikonográfiai típusnak, az ún. Hodigitriának a variánsa. A két zarándokhely történetében közös elem viszont a baziliták jelenléte, és a képek könnyezését állító hagyomány, noha ez utóbbi Bikszád esetében az évszázadok folyamán feledésbe merült. Bikszádon 1770-ben jegyezték fel először az ikon könnyezéséről szóló tanúvallomásokat, megemlítve a kép eredetéről szóló véleményt is, miszerint az a monostoralapító Izajás szerzetes, De Camillis püspök munkatársának korából ered. Ez utóbbi mozzanat indokolja, hogy a De Camilliról és koráról szóló konferencián a bikszádi kegyképről is szó essék.

1. Az 1770-es „könnyezés”

1770. június 6-án Iváskó Demeter teológiai doktor és tanár, levélben jelentette Bradács János (1767–1772) munkácsi püspöknek, hogy a bikszádi bazilita monostor templomának Istenszülő ikonját Pünkösöd első napján, majd az azt követő három napon többször könnyezni látták.² Tíz nap múlva Szabados György székesegyházi és Ugocsa megyei főesperes,³ valamint Ovszjánik János nagyszőlősi paróchus, kerületi esperes vizsgálta ki az ügyet. Összesen tizenhét tanút hallgattak ki: egy bazilita szerzetest,⁴ a helyi és öt környékbeli görög katolikus papot,⁵ a

---

¹ TERDIK SZILVESZTER, 'A pócsi Szűzanya kegyképének másolatai', in *A máriapócsi kegykép harmadik könnyezésének centenáriuma alkalmából rendezett nemzetközi konferencia anyaga*, szerk. IVANCSÓ ISTVÁN, Nyíregyháza 2005, 49–61., 57., 41. jegyzet

² Kárpátaljai Területi Állami Levéltár, Beregszász (Beregovo, UA) Fond 151 Opisz 1, No 2169. f 1. (= Források, 1. sz. irat).

³ Szabadost Olsavszky Mánuel nevezte ki általános helynökké (*Vicarius generalis*), halála előtt Gergely néven szerzetes lett Munkácson (†1771. jan. 20.). BASILOVITS JOANNICIUS, *Brevis notitia fundationis Theodori Koriathovits*, Kassa 1799, Pars III, 86.

⁴ Popovnyák Márton a monostor vikáriusa. (2. tanú).

⁵ Görög Miklós 50 éves bikszádi pap (11. tanú), Pap Cirill 53 éves kispárcei (Gherța Mică, RO) (3. tanú), Nokás Simeon 27 éves komorzáni (Cămărzan, RO) (7. tanú), Danilovics Mihály 28 éves rózsapallagi (Prilog RO) (8. tanú), Pap Jónás 30 éves tartolci (Tîrsoț, RO) (9. tanú), Mollya János 26

monostor és a falusi templom kántorát,⁶ egy helyi és három különböző jogállású világi embert,⁷ valamint négy kőművest.⁸ Mindegyiknek ugyanazt a tíz kérdést tették fel: hogy ki, mikor, kivel, hogyan látta először a könnyezést (1. kérdés); hogy nem szenteltvízzel hintették-e meg az ikont (2. kérdés); hogy az arc melyik részéről, hogyan, milyen formában eredtek a könnyek, meddig tartott a könnyezés (3–4. kérdés); hogy nem láttak-e elváltozásokat, s természetesnek, vagy természetfelettinak gondolják-e a jelenséget (6. kérdés); hogy hallottak-e az ikon korábbi könnyezéséről (7. kérdés); hogy ki, mikor festette a képet (8. kérdés); történt-e a templomban más csodálatos esemény (9. kérdés); kit ismer jól a tanúk közül (10. kérdés)?⁹ A vallomásokról jelentést készítettek, amelynek több példánya is ránk maradt: három példány található az egykori Munkács egyházmegyei levéltárban (Beregszász, Állami Levéltár), amelyek közül egy piszkozatnak,¹⁰ kettő pedig a végleges, tisztázott változatnak tűnik.¹¹ A jelentéshez van csatolva Iváskó Demeter említett levele, Zsettkay András máramarosi vikárius¹² egy levele,¹³ valamint Szabados Györgynek a jelentések beküldésekor püspöke számára írt kísérő levele, amelyet még ismertetni fogunk.¹⁴ A kivizsgálásról szóló jelentésnek egy további, tisztázott példánya maradt fenn az egri egyházmegyei levéltárban is, méghozzá a máriapócsi könnyezéseket kivizsgáló jegyzőkönyvek közé keveredve.¹⁵

A két esperes mielőtt kihallgatta volna a tanúkat, részletesen megvizsgálta és leírta a szóban forgó ikont. Ezek szerint a kép a görög rítus szokásainak megfelelő helyen, (vagyis az ikonosztázion alapképsorában) volt elhelyezve, de a felhős idő ellenére a vizsgálat idejére kiemelték és kivitték a helyéről. A hársfatáblát nagyon öregnek találták, majd méreteit is közölték: három arasz és egy ujjnyi magas, kicsit több mint, harmadfél arasz széles, és egy ujjnyi vastag. A tábla szinte a közepén

---

bohazári (Bujánháza/Boinești RO) (10. tanú) pap. Közülük Pap Jónást kányaházi (Călinești–Oaş, RO), Nokás Simont komorzói, Danilovics Mihályt ráksai (Racșa, RO) paróchusként írták össze 1792-ben, a többiekre nincs ekkor adat. BENDÁSZ ISTVÁN – KOI ISTVÁN, *A Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye lelkészégeinek 1792. évi katalógusa*, Nyíregyháza 1992, 80. A papok mind a közeli falvakból származtak, amelyek az Avasi esperesi kerületbe tartoztak.

⁶ Kovácskovichs Bazil, a monostor templomának kántora, nemes, 41 éves, első tanú, aki először vette észre a könnyezést, valamint Kecskés Elek, nemes, a falusi templom kántora, az utolsó kihallgatott tanú.

⁷ Csárár Jónás, 60 éves bikszádi (4. tanú), Mojs Illés csertészi (Avasújfalú/Certeze, RO) hadnagy és nemes 38 éves (5. tanú), Pap Illés 58 éves csertészi szabados (6. tanú) Manye János túrvékonyai (Tur, RO) 50 éves ember (16. tanú).

⁸ Simmet Jakab 20 éves, Rajner Lőrinc 33 éves, Chuber György 34 éves, Smajczl József 20 éves (12–15. tanúk).

⁹ Kárpátaljai Területi Állami Levéltár, Beregszász (Beregovo, UA) Fond 151 Opisz 1, No 2169. f 6r.

¹⁰ Kárpátaljai Területi Állami Levéltár, Beregszász (Beregovo, UA), Fond 151 Opisz 1, No 2169. f 14r–22r.

¹¹ Uo. f 5–13. és f 23–30. (= Források, 2. sz. irat).

¹² A munkácsi káptalan prépostja is lett, emellett a szávaszentdemeteri monostor címzetes apátja volt. BASILOVITS, *Brevis notitia* (op. cit. 3. jegyzet), Pars III, 87.

¹³ Ez 1770. jún. 14-én kelt, csak röviden emlékezik meg a Bikszádon történekről. Kárpátaljai Területi Állami Levéltár, Beregszász (Beregovo, UA), Fond 151 Opisz 1, No 2169. f 3.

¹⁴ Uo. f 32–33.

¹⁵ Eger, Érseki Levéltár, Archivum Vetus, 43. doboz. No. 1800. Itt nincsenek meg a kísérő levelek.

meg volt repedve és ez a repedés áthaladt Mária bal fülén, kezén, Jézus jobbát lábával együtt átvágva, szélességének érzékeltetésére pedig megjegyzik, hogy még a toll is átfért rajta. Az ikon nagyon egyszerű módon volt megfestve, mestere ismert, mivel Dionysius festő neve rá volt írva. Az esperesek sajnos nem közlik a pontos feliratot, sem azt, hogy milyen nyelven, milyen betűkkel volt írva. Ezek után a kép festésmódjára tértek ki. Úgy gondolták, hogy a vászon nélkül, közvetlenül a táblára felhordott festék inkább vízben, semmint olajban oldódhat, mivel a képen már több helyen darabokban lehullott, amint ez például Mária arcán négy helyen, valamint Jézus homlokán jobban is megfigyelhető volt. Ezt követően a kép kompozícióját ismertették: az Istenszülő zöld színű trónon ül, alsó ruhája zöld, a felette lévő pedig vörös színű; a gyermek Jézus alsó ruhája fehér, a felsője zöld, amelyet ezüst színű virágok díszítenek. Mária arca nyers színekkel készült, hosszúkas formájú, az arc inkább fehérrel és kevés pirossal van festve, kedvesen és szeretetteljesen, de kicsit komoran a távolba néz, fejét enyhén előre dönti. A szemekben a könnyeknek semmilyen jele nem látszott, viszont megfigyelték, hogy a bal szemnél a festőnek olajjal kevert szénnel húzott rajza látszik, amelyet az arc, és az egész figura előkészítésekor alkalmazott. Aztán részletesen foglalkoztak a tábla szárazságával, a hátoldalát is leírták a merevítőkkal együtt, majd megállapították, hogy csalásnak semmi nyomát sem találták. Végezetül írtak a templomról is, amely a hegyen fából épült, boltozati gerendái között befújt a szél, és az egész nagyon nedves volt.¹⁶ Ezek után közlik a tíz kérdést és a tanúk válaszait.

Az 1770-es jelentés tanúvallomásainak részletes vizsgálatára most nincs lehetőség, hanem csak az ikon korábbi könnyezésére és eredetére vonatkozó adatokat elemezzük.

1.1 Az első könnyezés

A kivizsgálás során a hetedik kérdés a kép korábbi könnyezésére vonatkozott. Az első tanú Kovácskovies Bazil a templom kántora, aki egyben a könnyezés első szemtanúja is volt, megemlítette, hogy megboldogult Tatár Mihály egykori bikszádi paróchustól hallotta,¹⁷ hogy az ő gyermekkorában, amikor a latrok megölték Izajás szerzetest a monostorban, ugyanez a kép már könnyezett volna. Noha a szerzetesek ezt eltitkolták, a tanú másoktól is hallott róla, akik szintén Tatár Mihálytól tudtak az esetről.¹⁸ A második tanú Popovnyák Márton helyi bazilita szerzetes, a monostor vikáriusa is azt mondta, hogy hallott erről korábban, a fent

¹⁶ Kárpátaljai Területi Állami Levéltár, Beregszász (Beregovo, UA), Fond 151 Opisz 1, No 2169. f 5.

¹⁷ Nem tudom, mikor halt meg Tatár, azt sem, hogy mikor került oda, de 1741-ben már biztosan ő volt a bikszádi paróchus. UDVARI ISTVÁN, 'Szatmár vármegyei görög katolikus parókiák 1741. évi összeírása', in *A román, magyar és ukrán népcsoportok egymáshoz való viszonya a 18. századtól napjainkig*, GEHL, HANS – CIUBOTĂ, VIOREL szerk., Satu Mare – Tübingen 1999, 95–116., 106. Az 1747-es összeírásakor nem adják meg a pap nevét. EMBER GYÖZÖ, 'A munkácsi görög katolikus püspökség lelkészégeinek 1747. évi összeírása', in *Regnum Egyháztörténeti Évkönyv 1944–46*, Budapest, 95–117., 105.

¹⁸ Kárpátaljai Területi Állami Levéltár, Beregszász (Beregovo, UA) Fond 151 Opisz 1, No 2169. f 7v.

nevezett Tatár Mihály fiaitól.¹⁹ A harmadik tanú Pap Cirill számol be a legrésztesebben erről az eseményről.²⁰ Azt állítja, hogy ő maga hallott róla egyszer még Pócson, amikor boldogemlékű Olsavszky Mihály Mánuel püspök (†1767) a bikszádi papot, vagyis Tatár Mihályt megfedte, mert a monostor jövedelmét maga hasznára fordítja. A püspök, miután rápirított Tatárra, úgy vélte, hogy semmi mást nem tehet, minthogy a kolostort a templomával együtt felgyújtatja, miután a harangokat és könyveket elhozatta belőle, nehogy rablók barlangjává legyen. Erre Tatár azt felelte, ha a bikszádi templomot felgyújtják, akkor a pócsi is fel kell! Olsavszky nagyon megütöközt, Tatár hogy' mer ilyet mondani, amikor Pócs szent hely, hiszen egy ikon könnyezett itt. De erre Tatár sem késett a felelettel: Bizony a bikszádi monostorban is könnyezett. Ki látta? – kérdezte a püspök. Tatár erre kijelentette, hogy az anyja, és ő maga. A püspök tovább kételkedett, s firtatta, hogy akkor ugyan miért nem írták meg neki is? Tatár most sem késett a válasszal. Hogyan írt volna, hiszen hol van most a pócsi kép? Tán nem Bécsben? Ő pedig azt akarta, hogy a könnyező kép igenis maradjon Bikszádon! Jól tudjuk, hogy Tatár félelme nem volt egészen alaptalan, hiszen az összes könnyező képet elmozdították a helyéről, ha nem is Bécsbe vitték, akkor a latinok, vagy a kegyurak közeli kápolnájába, templomába kerültek,²¹ még a 18. század első felében is. A bikszádi kivizsgálás során még több más tanú is megemlékezett a Tatár által látott könnyezésről, de további részletekbe nem bocsátkoztak.²²

Nem tudjuk meg azt sem, hogy pontosan mikor zajlott ez a párbeszéd Olsavszky és Tatár között, talán a szerzetesi ház újjáalapításának idejében, az 1750-es évek második felében, vagy azt megelőzően. Mindenesetre az esperes replikázó, éles hangneme jól tükrözheti későbbi viszonyát is Olsavszkyval, mivel az 1760-as évek elején, a Szatmár megyét is érintő unió ellenes mozgalomban²³ Tatár Mihály alaposan kivette a részét.²⁴

Ki volt Izajás szerzetes? Miért kapcsolják hozzá a kegykép első könnyezését és eredetét a tanúk? Izajás életéről keveset tudunk. De Camillis püspök a naplójában többször megemlékezik egy Izajás nevű szerzetesről. 1692 márciusában *Isaiast*

¹⁹ Uo. f 8r.

²⁰ Uo. f 9r.

²¹ A Máramaros megyei Kricsfalva bazilita kolostorában 18. század elején könnyező képeit is elvitték eredeti helyéről (Egerbe és Husztra). 'Puskás Bernadett »A Munkácsi Görög Katolikus Egyházmegye művészete (16–19. század)« című Phd értekezésének vitája', in *Művészettörténeti Értesítő*, 48 (1999), 222–223.

²² A 7., a 8. a 11. Kárpátaljai Területi Állami Levéltár, Beregszász (Beregovo, UA) Fond 151 Opisz 1, No 2169. f 11r., 11v., 12v.

²³ Az erdélyi előzményeiről részletesen: I. TÓTH ZOLTÁN, *Az erdélyi román nacionalizmus első százada*, Csíkszereda 1998, 203–210, I. TÓTH ZOLTÁN, *Paraszmozgalmak az erdélyi érbegységben*, Budapest 1951, 117–120. Szatmár megyei következményeiről: REVIZOR, 'Az erdélyi s keletmagyarországi oláhok s ruthének schizmatikus mozgalma 1760–61-ben', in *Görög Katolikus Szemle*, 13 (1912)/35. szám 1–2., /36. szám 2–3., /37. szám 2–3., GHITTA, OVIDIU, *Nașterea unei biserici – Biserica greco-catolică din Sătmăr în primul ei secol de existență (1667–1761)*, Cluj-Napoca 2001, 291–348.

²⁴ Barkóczy Imre máramarosi főispán azt jelenti róla a Helytartótanácsnak, hogy a máramarosi vikáriust is meg akarta nyerni Sofronius mozgalmanak, igaz nem járt sikerrel. REVIZOR, 'Az erdélyi' (*art. cit.* 23. jegyzet), 37. szám, 2, GHITTA, *Nașterea*, (*op. cit.* 23. jegyzet), 330.

debreceni paróchussá nevezte ki, majd azt ezt megörökítő bejegyzés alatt néhány sorral lejjebb följegyzi, hogy *Esaias de Carolit* 1694 januárjában a partiumi románok helynökévé rendelte.²⁵ Azt is feljegyezte, hogy 1692. október 17-én Izajás szerzetes, debreceni paróchus jött hozzá egy román pappal együtt a Várad környéki és más Bihar megyei papok képviselőjében, hogy az ő fennhatósága alá helyezték magukat.²⁶ A napló egy másik bejegyzéséből azt is megtudjuk, hogy a szintén görög, szenthegyi (Athosz–hegyi) Izajást egy hónappal korábban a bihari papok fölé rendelte.²⁷ Néhány évvel később, fontos szerepe volt a bikszádi monostor alapításában is, mivel 1700. február 25-én a bikszádi Veres és Kecskés családok több tagja, egy magyar nyelvű levélben a bikszádi dombot a rajta lévő mezőkkel együtt annak a kolostornak adományozták, amelyet *Pater Iasias*, a munkácsi püspök vikáriusa kezdette el építeni.²⁸ Lipót császár 1701-es leveléből viszont már Izajás brutális meggyilkolásáról értesülünk.²⁹ Ugyanerről tudósít még egy fontos levél, amelyet 1843-ban Luts kay Mihály írt át történelmi művébe, eredetije jelenleg nem ismert. Ebben a levélben a nagybányai esperesi kerület papjai De Camillishez írtak és azt kérték tőle, hogy ne állítson feljükk többé olyan előjárót, mint amilyen a megboldogult görög *Isaiás de Károlyi* archimandrita volt, mert nagyon sokat szenvedtek tőle, ugyanis szegénységüket sem respektálva, gyakran élőszködött rajtuk többedmagával.³⁰ A levél 1701. június 3-án kelt, tehát Izajás ekkor már nem volt az élők sorában.

A helyzetet bonyolítja az a Sasvári László kutatásaiból ismert adat, miszerint Tokajban az ottani görögöknek már 1676-ban volt egy Izajás nevű papja, majd a városi jegyzőkönyvek tanúsága szerint 1694-ben is bejött a városba egy ilyen nevű pap, még hozzá minden bizonnyal a Debrecent ezekben az évekkel elhagyó görögökkel.³¹ Ennek ellentmondani látszik a De Camillis naplójából ismert adat,

²⁵ „*Debreczini P. Isaias Ieromonachus requisitus ab illis, Graecis pro Plebano. Mense Martii. an. 1692.*” „*Mense Ian. 94. constitui meum Vicarium in partibus Hungariae supra valachos. P. Esaiam de Caroli.*” LUTSKAY MIHÁLY, *Historia Carpatho–Ruthenorum. Sacra, et Civilis, antiqua et recens usque ad praesens tempus. Ex probatissimis autoribus Diplomatum Regiis, et Documentis Archivi Episcopalis Dioecesis Munkacsiensis elaborata*, in *Naukovij Zbirnik Muzeiv Ukraïnskoji Kulturj u Svidnieku*, 16 (1990), 50, BASILOVITS, *Brevis notitia* (op. cit. 3. jegyzet), Pars II, 94, ZSÁTKOVICS KÁLMÁN, ‘De Camelis Munkácsi püspök naplója’, in *Történelmi Tár* IV (1895), 700–724., 706, GHITTA, *Nasterea*, (op. cit. 23. jegyzet), 139–142. Továbbiakban csak Luts kay kiadását idézem, mert az tűnik a leginkább betűhívnek.

²⁶ LUTSKAY, *Historia Carpatho–Ruthenorum* (op. cit. 25. jegyzet), 55.

²⁷ „*Die 13 7-bris [1692] P-i Isaias Monacho Montis S. Meo Compatriotae contuli Ecclesiam Debrecinensem subjeci ipsi sacerdotis, qui sunt circa Varadinum, et Bibár.*” LUTSKAY, *Historia Carpatho–Ruthenorum* (op. cit. 25. jegyzet), 65.

²⁸ Az irat külső oldalára később azt írták, hogy a bikszádi kolostor alapítólevele. CIUBOTĂ, VIOREL (szerk.), *Episcopia greco-catolică de Munkacevo. Documente – Мукачівська греко-католицька епархія. Документи*, Satu Mare–Uzgorod 2007, 72–73. Basilovits szerint is 1700-ban költözött Bikszádra – BASILOVITS, *Brevis notitia* (op. cit. 3. jegyzet), Szirmay is ezt az adatot veszi át (SZIRMAY ANTAL, *Szatbmár vármegye fekvése, története, és polgári esmérete*, I–II., Buda 1809–1810, 332.), máshol 1689-et találunk (BOROVSKY SAMU [szerk.], *Szatbmár vármegye*, Budapest é. n. 46.).

²⁹ Bécs, 1701. aug. 25. I. Lipót az kéri a megyei hatóságoktól, hogy kerítsék elő a szerzetes gyilkosait. HODINKA ANTAL, *A munkácsi gör. szert. püspökség okmánytára I. 1458–1715.*, Ungvár 1911, 405. HODINKA ANTAL, *A munkácsi görög katolikus püspökség története*, Budapest 1909, 421.

³⁰ LUTSKAY, *Historia Carpatho–Ruthenorum* (op. cit. 25. jegyzet), 86–87.

³¹ SASVÁRI LÁSZLÓ, *A Tokaj térségében élő görögök (és rációk) nyelvi emlékei*, Budapest 1976, 28, 65–66.

miszerint *Esaias de Caroli*-t 1694 januárjában a partiumi románok fölé rendelte. Új tisztségét mutathatja a nevében szerepelő *de Caroli*, amely nem származási helyére, hanem inkább arra utalhat, hogy Debrecenből Nagykárolyba költözött át.³² Ha a második tokaji adat és De Camillis feljegyzése ugyanarra a személyre vonatkozik, akkor ez azt jelenti, hogy Izajás csak később, Tokaj után jelent meg Szatmárban. A nagybányai papok is *de Károlyi* névvel említik Izajást, de Bikszádról nem szólnak. 1770-ben a bikszádi tanúk szerint a monostort Izajás alapította, de hogy pontosan mikor és miért ölték meg, nem említik. Hogy a De Camillisnél említett *Isaias* és *Esaias de Caroli* egy és ugyanaz a személy, nagyon valószínű, Basilovits és Lucskay egy személynek tekintette őket.³³ Azonosságukat erősítheti, hogy De Camillis a naplójában Izajás 1692-es debreceni kinevezésének feljegyzése után közvetlenül, a kronologikus rendet figyelmen kívül hagyva írta be az 1694-es kinevezés tényét is. Olyan szerzetesről lehet szó, aki görög hívei mozgását követte (Tokajból Debrecenbe, majd vissza), hogy azután az új munkácsi püspöknek is segítségére legyen (Tokajból Szatmár környékére).

Izajásról tudomásom szerint az első életrajzot száz évvel később, Basilovits Joannicius munkácsi bazilita rendfőnök közölte történeti munkájában.³⁴ Jól látszik, hogy neki sem túlságosan sok történeti adat állt a rendelkezésére, mégis megpróbált egy kerek életrajzot írni, főleg De Camillis naplójának adataira alapozva, amelyből sok részletet is közöl. A szerzetest kiváló tanítóként, nagy reformerként mutatja be, aki gyűléseket tartva a papokat és híveket a szent tudományokra, a szertartások pontos végzésére oktatta, aki a templomokat szent edényekkel látta el, a liturgikus könyveket ellenőrizte, sőt a protestánsok által a templomokból kitett szent képeket visszarakatta helyükre, az általuk kinevezett egyházzolgálat eltávolította és helyettük igazi papokat nevezett ki. Basilovits tehát Izajásról egy idealizált portrét rajzolt, olyan papnak mutatta be, aki tökéletesen meg tudott felelni kora kihívásainak. Érdekes, hogy Basilovits egyébként hitelesen mutatta be a 17. század végének a munkácsi egyházmegyét jellemző problémáit, úgymint a szegénységet, a tudatlanságot, a protestáns urak káros befolyását stb. Ugyanezeket a gondokat kívánták a De Camillis által tartott zsinatok kánonjaival is orvosolni, amelyekben külön figyelmet fordítottak a papok viselkedésére, de a szent edényekre és a templomok fölszerelésére is, sőt az ikonok tiszteletére is külön buzdítottak az első szatmári zsinaton.³⁵ Noha Basilovits valószínűleg nem ismerte a

---

Sajnos nem adja meg, hogy melyik hónapban történt a bejövétel.

³² Ezt azért tartom elképzelhetőnek, mert gróf Károlyi Sándor 1693-ban telepedett vissza Nagykárolyba. Az ottani vár védelmét leginkább görög katolikus hajdúi látták el, akiket a vár körül telepített le, valószínűleg papot is igényelt számukra. Erről bővebben: TERDIK SZILVESZTER, 'Rác Demeter, egy XVIII. századi görög katolikus mecénás', in *A Nyíregyházi Jósza András Múzeum Évkönyve*, XLIX (2007), 333–380, 354.

³³ Azt, hogy itt különböző személyekről lehet szó, már Sasvári is felveti a korábbi szakirodalom alapján. SASVÁRI, *A Tokaj térségében* (op. cit. 31. jegyzet), 66.

³⁴ BASILOVITS, *Brevis notitia* (op. cit. 3. jegyzet), Pars II, 118.

³⁵ HODINKA, *Okmánytár* (op. cit. 29. jegyzet), 418–19. HODINKA, *Történet* (op. cit. 29. jegyzet), 300–302. (Ezeket korábban már Nilles is közölte: NILLES, NIKOLAUS, *Symbolae ad illustrandam historiam Ecclesiae orientalis in Terris Coronae S. Stephani*, II. Oeniponte 1885, 860–865.).

közel száz évvel korábbi zsinatok szövegét, más dokumentumok alapján, hitelesen rajzolhatta meg a korszak problémáit,³⁶ amelyek még saját korában sem tűntek el teljesen. LutsKay is fölfigyelt már a Basilovitsnál közölt életrajzból, és az általa ismertetett levélből kibontakozó Izajás kép ellentmondásosságára, de nem foglalt állást.³⁷

Szirmay Antal, Szatmár megye első monográfusa, egy évtizeddel később szintén hosszabban ír Izajásról. Nem biztos, hogy ismerte Basilovits művét, forrásként csak a helybeli szerzetesektől hallottakat jelöli meg, majd a rutén és román nép nagy tanítójaként mutatja be a szerzetest, egy-két anekdotikus történetet is közölve, sőt azt is tudni véli, hogy írott műveit a kolostorban őrzik.³⁸ Izajás halálának hátteréről Basilovits azt írja, hogy egy sikárlói (Cicîrlău, RO) román, Suhaj János volt az elkövető.³⁹ Szirmay részletesebb leírást ad az esetről: Izajás állítólag megfedett egy Szuhay Mihály (!) nevű, törvénytelen házasságban élő embert, aki ezen feldühödve, egy éjszaka többedmagával megölte a szerzetest. Szirmay, Basilovitshoz hasonlóan, valószínűleg tévesen, 1703-ra teszi az esetet,⁴⁰ utóbbi még a gyilkosság napját is tudni véli (május 15.). Ezt a dátumot adja meg a kolostorban található, Izajás 18. vagy 19. századi portréjának magyar nyelvű felirata is.⁴¹

A monostor alapítóját leginkább halálának tragikus körülményei predesztinálták arra, hogy később hozzá kapcsolhassák az ikon első könnyezését. Egyébként ez a motívum, hogy egy fontos egyházi személy halálát ikon-könnyezés kíséri, nem ismeretlen epizód a korszakban. Néhány évvel korábban, 1764-ben Balázsfalván

³⁶ Nilles és Hodinka egy Esztergomban fennmaradt példány szövegét közlik – HODINKA, *Történet* (op. cit. 29. jegyzet), 300–302 – de lehetséges, hogy száz évvel korábban talán még Munkácsón is megtalálhatók voltak, bár akkor Basilovits talán idézett volna belőlük. Basilovits egyébként még kortársairól is idealizált, gyakran nem valós elemeket is tartalmazó életrajzokat, írt, amint ezt RácZ Demeter (a munkácsi kolostor építtetője) esetében volt szerencsém kimutatni. TERDIK, 'RácZ Demeter' (art. cit. 32. jegyzet), 334–352.

³⁷ LUTSKAY, *Historia Carpato-Ruthenorum* (op. cit. 25. jegyzet), 87–88. Fényes Eleknél közölt megjegyzés, miszerint Izajás az uniót fegyverrel is terjesztette.

³⁸ SZIRMAY, *Szatmár vármegye* (op. cit. 28. jegyzet), 333.

³⁹ BASILOVITS, *Brevis notitia* (op. cit. 3. jegyzet), Pars II, 120.

⁴⁰ SZIRMAY, *Szatmár vármegye* (op. cit. 28. jegyzet), 332. Izajás halálának okát árnyalhatja a Fényes Eleknél közölt megjegyzés is, miszerint Izajás az uniót fegyverrel is terjesztette. FÉNYES ELEK, *Magyarország geographiai szótára* I, Pest 1851, 183.

⁴¹ RUS, EMANUIL, *Mănăstirea Bixad*, Oradea 1995, 29. Érdemes lenne megvizsgálni, hogy a magyar nyelvű görög katolikus historiográfia miért, hogyan, s mire használta Izajás alakját. A századfordulón a hajdúdorogi mozgalom szerint a dorogiakat is ő tette unitussá, ígérve nekik magyar liturgikus nyelvet (!), PETRUS JENŐ, *A magyarság önvédelem a keleti rítusú egyház idegen nyelveinek beolvasztó hatása ellen*, Debrecen, 12–15. Állítólag magyarra fordított liturgikus szövegeket: *Emlékkönyv a görög szert. katolikus magyarság római zárándoklatáról*, Budapest 1901, 78., SZTRIPSZKY HIADOR, 'Bibliographiai jegyzetek az ó-hitű magyarság irodalmáról', in *A görög-katolikus magyarság utolsó kálvária útja 1896–1912*, írta SZABÓ JENŐ, összeáll. SZTRIPSZKY HIADOR, Budapest 1913, 421–450., 423–24. Mások Izajás halálát a magyar oltárnelv-küzdelem vértanúságaként interpretálták, HALMAY BÉLA – LESZIK ANDOR (szerk.), *Miskolc* (Magyar városok monográfiája V.), Budapest 1929. Zsatkovics korábban az unió vértanújaként mutatta be Izajást, gyilkosát pedig Tukaj Jánosnak (!) nevezi, ZSATKOVICS K. GYÖRGY, 'De Kamellis János József, munkácssegyházmegyei apostoli vikárius', in *Keresztes naptár (Szent Gyula naptár) az 1893-iki közönséges évre*, Ungvár 1892, 96–100., 100.

(Blaj, RO) folytattak kivizsgálást latin egyházi és világi hatóságok az ügyben, hogy Petru Pavel Áron püspök halálának idején valóban könnyezett-e a püspöki kápolna ikonosztázionjának Istenszülőt ábrázoló alapképe?⁴² A kivizsgálást két év múlva megismételték, a szóban forgó ikont Bécsbe is elvitték, ahol a csalásnak nyomát ugyan nem találták, de a csodát mégsem erősítették meg, így a kép valószínűleg visszakerült eredeti helyére, mára mégis elkallódott.⁴³ Ez az eset is megerősíti Tatar indokát, ti. hogy a bikszádi kép könnyezését a Bécsbe való szállítás lehetősége miatt titkolta el.

1.2 Az ikon kora

A bikszádi kivizsgálók a nyolcadik és kilencedik kérdéssel a kép kora, festője iránt érdeklődtek. Iváskó a püspöknek írt levelében azt mondja a képről, hogy kb. nyolcvan évvel ezelőtt készülhetett.⁴⁴ A kihallgatott tanúk nem tudnak túl sokat az ikon eredetéről, ugyanis ezekre a kérdésekre általában nem válaszolnak. A kevés kivétel közé tartozik az első tanú, aki szerint Izajás 1710 körül jött Bikszádra, és a képet is ő készítette.⁴⁵ Azután Pap Cirill kisgércei paróchus, aki úgy tudja, és ezt Pap Illéstől hallotta, hogy az ikont a monostor alapítója, Izajás archimandrita festettette, de évszámot nem mond.⁴⁶ Hatodik tanúként Pap Illést is kihallgatják, de vallomásából alig jegyeznek le valamit, így a képre vonatkozó adatokat sem találunk benne.⁴⁷ Iváskó állítása állhat legközelebb az igazsághoz, mivel Izajás valóban 1700-ban alapította a kolostort. Különös, hogy a tanúk nem említik a festő nevét, hiszen a kivizsgálók le tudták írni. Valójában nem is csodálkozhatunk ezen, mivel a feliratot valószínűleg a több helyen említett, az ikont díszítő függönyök könnyen eltakarhatták.

A monostor története nem zárja ki az ikon Izajás idejéből való származását, noha a halála után valóban nem indult meg a rendes monostori élet, a templomot is később szentelték fel. Egy Éliás nevű esperes 1706 után készíthette azt a beszá-

⁴² A csoda körülményeit ismertetik és a kivizsgálás jegyzőkönyveit közlik. MISKOLCZY AMBRUS – V. ANDRÁS JANOS, 'A balázsfalvi könnyező ikon irataiból', in *Európa, Balcania-Danubiana-Carpathica, Annales* (Cultura-Historia-Philologia), 2B, Budapest, 1995, 423–469., 423–469.

⁴³ Miskolczyék a 20. század történészeinek hatására (A. Bunca) a szóban forgó ikont a priszlópi kolostor ikonjával azonosítják, amelyet még 1762-ben Balázsfalvára hoztak: *uo.*, 424. Egy román kutató hívta fel a figyelmet arra, hogy ez a priszlópi kép nem lehet azonos a püspöki kápolna alapképével, amelyet Bécsbe vittek, s azt is feltételezi, hogy az nem vészett ott el, hanem egyszerűen visszakerült, és a századfordulón lebontott ikonosztázióznak a városi múzeumban máig fellelhető darabja közül a kommunizmus alatt tűnt el. TATAI-BALTĂ, CORNEL, 'Considerații cu privire la icoana Maicii Domnului »care lacrimat« la moarte episcopului Petrus Pavel Aron (1764)', in *Arș Transilvaniae*, VI (1996), 57–63., 58–62. A priszlópi ikont, amely szintén, de még a püspök életében könnyezett, az ottani bazilita monostorban helyezték nyilvános tiszteletre 1913-ban: *uo.*, 60. Az Egyházi Műiparban már 1911-ben beszámolnak a priszlópi templom felújításáról, amelyet a magyar állam is támogatott, s arról, hogy a lugosi püspök Balázsfalváról fogja ide a nagyhírű kegyképet visszahozni. *Egyházi Műipar* 12 (1911), 120.

⁴⁴ Kárpátaljai Területi Állami Levéltár, Beregszász (Beregovo, UA) Fond 151 Opisz 1, No 2169. f. 1r.

⁴⁵ *Uo.* f. 7v.

⁴⁶ *Uo.* f. 9v.

⁴⁷ *Uo.* f. 10v.

molót, amelyben részletesen felsorolja, hogy az egyes környékbeli egyházközségek milyen adományokkal támogatták a monostor építését. Izajás halálának pontos dátumára és körülményire nem tér ki, csak megemlíti, majd azt is leírja, hogy 1702-ben szentelték föl a templomot. Ekkor Miszticéről jött egy Konstantin nevű szerzetes, de a monostor helyreállítása nem történt meg, két év múlva el is ment innen. Ezek után a környékbeli papok kezdtek megint el gyűjteni a monostor helyreállítására.⁴⁸ Károlyi Sándor 1705 elején engedélyezte is két bikszádi román esperesnek, hogy a monostor felújítására és megnagyobbítására adományokat gyűjtsenek.⁴⁹ Szerzetesek hiányában a környék papsága tartotta fenn a templomot, és a helyi paróchus szolgálhatott benne.

Basilovits úgy tudja, hogy a hívek kérésére Olsavszky püspök 1757-ben küldött ide hat szerzetest Munkácsról (két papot, egy diákonust és három laikus testvért).⁵⁰ Ezt látszik megerősíteni Kovácskovic Bazil vallomása is, aki azt mondja, hogy már tizennégy éve kántor a monostorban.⁵¹ Szirmay így ír erről: „Az Apátornak halála után ezen Klastrom, és a' templom közel 50. esztendeig pusztán maradt, szarándok Barátok tsak néha vetődvén belé, kik egy, 's más két esztendeig laktak ott.”⁵² Ebből is látszik, hogy a fatemplom fenn is maradt, és nem kizárt, hogy a templom ikonosztázionja még valóban Izajás korából származott, vagy nem sokkal a halála után készült. Nagyon réginek látták a kivizsgálók is, és Kovácskovic megjegyzi, hogy Bacsinszky Gábor igumensége alatt át akarták festetni.⁵³

1.3. A kivizsgálás eredménye

A tanúkihallgatások után a kivizsgálók nem találtak csalásra utaló nyomokat.⁵⁴ Akkor miért nem a könnyező képek sorában tartjuk számon ma is a bikszádi ikont? A választ Szabados György június 30-án Munkácson keltezett, Bradács János püspöknek szóló, a jelentéseket kísérő leveléből tudjuk meg. Leírja, hogy időközben Iváskó Demeter, ugyanaz, aki a csoda híret megírta, Munkácson időzve feltárta neki, hogy Mindenszentek vasárnapján (Pünkösöd utáni első vasárnap) azt a kinyilatkoztatást kapta, miszerint az általuk kivizsgált bikszádi könnyezés nem csoda volt, hanem emberi közreműködés eredményeként jött létre. Iváskó

⁴⁸ CIUBOTĂ, *Episcopia* (op. cit. 28. jegyzet), 98–100.

⁴⁹ Uo., 90–91.

⁵⁰ BASILOVITS, *Brevis notitia* (op. cit. 3. jegyzet), Pars III, 100. A század végén is hatan laktak benne. Az 1780-as években négy pap és két testvér élt itt, a parochiák rendezésére vonatkozó összeírások szerint: „In hac possessione (ti. Bikszád) existit monasterium basilitarum cum 4. presbyteris, et 2. laicis.” Magyar Országos Levéltár, Budapest, Helytartótanács levéltára, C 104, Acta regul. par. 55. kötet. Szirmay is hat szerzetest talált itt. SZIRMAY, *Szathmár vármegye* (op. cit. 28. jegyzet), 334.

⁵¹ Kárpátaljai Területi Állami Levéltár, Beregszász (Beregovo, UA) Fond 151 Opisz 1, No 2169. f. 5r.

⁵² Ő 1759-re teszi a visszatérést. SZIRMAY, *Szathmár vármegye* (op. cit. 28. jegyzet), 333. Borovszky szerint 1754-ben jöttek vissza. BOROVSZKY, *Szathmár vármegye* (op. cit. 28. jegyzet), 46.

⁵³ Kárpátaljai Területi Állami Levéltár, Beregszász (Beregovo, UA) Fond 151 Opisz 1, No 2169. f. 7r. Nem tudom, hogy Bacsinszky mikor volt igumen, mert Basilovits nem ad meg pontos évszámot. BASILOVITS, *Brevis notitia* (op. cit. 3. jegyzet), Pars III, 101.

⁵⁴ Kárpátaljai Területi Állami Levéltár, Beregszász (Beregovo, UA) Fond 151 Opisz 1, No 2169. f. 5r.

azt állítja, hogy illet ő maga is tudott volna bármikor produkálni. A család pontos körülményeit nem akarta feltárni Szabadosnak, hanem majd a püspöknek fogja, de csak gyónási titok pecsétje alatt. Azt állítja, hogyha Szabados eskü alatt vette volna fel a tanúvallomásokat a család már akkor kiderült volna. Ennek kapcsán Szabados megemlíti, hogy az első tanút a kivizsgálás alatt nagyon szomorúnak látta. Javasolják, hogy a püspök jóváhagyásával a képről távolítsanak el minden kendőt, majd a szerzeteseket megintve tiltsák el őket a könnyezés propagálásától. Egyetért Iváskóval, hogy a család ne kerüljön nyilvánosságra, nehogy a hívek bizalma megrendüljön a más, valóban könnyező ikonokban. Iváskót áthelyezte a turci⁵⁵ paróchiára, amit az el is fogadott.⁵⁶ A baziliták nem is beszéltek a könnyezésről többet, a jelentések külső oldalára rá is vezették: „*Miraculum non factum sed, fictum ideo silentio tectum ac porro sequendum*”.⁵⁷

Nem tudjuk, hogy könnyezés híre eljutott-e Bécsbe, ottani reakciókat nem ismerünk. Mindenesetre van egy figyelemre méltó mozzanat, amely az udvar számára sem lett volna érdektelen. 1770. június 3-án, Pünkösöd ünnepén, amikor a bikszádi kép állítólag könnyezett, II. József éppen a munkácsi kolostorban főpapi liturgián vett részt. Nem lehet tudni, hogy a kivizsgálást végző Szabadosnak föl-tűnt-e ez az egybeesés, mivel ő is részt vett a munkácsi liturgián,⁵⁸ s nagyon jól tudott a császári vendégről, mindenesetre a dokumentumokban nem utal rá sehol.

⁵⁵ Egykor Ugocsa megye, Turz, RO.

⁵⁶ „*Qualiter Magnae Matris Dei Mariae Iconem in Ecclesia Bixadiensis Monasterii de Gratioso praesuleo jussu cum Szőlősiensi Archi-Presbytero praeteritis diebus reviderim, deque ejusdem fuscis lachrymis ac ploratu investigaverim, humillimam meam super eo isthic adnecto relationem, in qua contenta investigatio, si juramento formata fuisset, credo nec Illustrissimae Dominationi Vestrae in contrarium dubium movisset, caeterum aliter res semet habet, narrat Reverendus Dominus Demetrius Ivacskeo, ad utriusque nostrum reditum isthic Munkácsini commoratus dixit sibi revelatum esse, dictae iconis Virgineae fluxum et lachrymas falsas esse, adeoque ope humana productas esse, strinxi eundem, quatenus Illustrissimae Dominationi Vestrae (siquidem dixerit mihi non posse) circumstantialiter et ut res semet habet, genuine adaperiret, ad provertendum superfluum cultum, et tollendum sacrilegum figmentum; verum reposuit nec Illustrissimae Dominationi Vestrae directe posse semet adaperire, siquidem sub sigillo confessionis sibi revelatum existeret, asseveravit tamen figmentum indubie fore, seque in qualibet ejusmodi Icone similes lachrymas, et fluxum producere posse. Revelationem autem sibi factam die Diminico Omnium Sanctorum, 8va videlicet festorum pentecostalium ac se eutum inexplicabiliter conturbatur, ex confusum (32n.) vix potuisse sacram liturgiam perficere, adjecit idem Ivacskeo, quod si investigatio a me sub juramento instituta fuisset, fraus prodiiisset movet mihi modo suspicionem primus testis, hic enim in monasterio continuo a me tristis observatus est imo etiam ad suas fassiones cum tristitia summa accessisse. Censerem itaque, ut auctoritate illustrissimae Dominationis Vestrae praemissa virginea imago, velis et strophis illis, quibus modo exornata est, demudetur, et patres religiosi (quos ego quisdem admoniveram) serio comonerentur, ut ab omni cujusmodi futurum lachrymarum divulgatione, et cultu extraordinario huic iconi praestando abstineant ne prostitutione aut quoquo modo cum irrecuperabili aestimationis nostrae patiamur, dicit enim Ivacskeo, quod si expositum figmentum hominibus notum foret, aliae quoque imagines super hoc ploratu authenticatae in dubium revearentur.*” Kárpátaljai Területi Állami Levéltár, Beregszász (Beregovo, UA) Fond 151 Opisz 1, No 2169. f. 32. Iváskó dispositójáról mást mond egy késői adat, miszerint Iváskó Demeter 1768-tól a szatmárnémeti románok papja és tanítója volt négy éven keresztül. SARKADI NAGY MIHÁLY, *Szatmár-Németi szabad királyi város egyházi és polgári története. Összeszedte: Sarkadi Nagy Mihály; rendszerbe ültette: Bartók Gábor*, Szatmár 1860, 103.

⁵⁷ Kárpátaljai Területi Állami Levéltár, Beregszász (Beregovo, UA) Fond 151 Opisz 1, No 2169. f. 13v (Itt a mondat első fele szerepel, majd bővítve a titoktartási résszel, a másik példányon) 31r.

⁵⁸ BASILOVITS, *Brenis notitia* (op. cit. 3. jegyzet), Pars III, 115–117. II. József útjának görög katolikus vonatkozásáról: KULCSÁR KRISZTINA, *II. József utazásai Magyarországon, Erdélyben, Szlavóniában és a Temesi bánágban 1768–1773*, Budapest 2004, 280–282.

Ráadásul ezt az alkalmat használta ki Major Gergely balázsfalvi bazilita szerzetes is, hogy elfelejtettnek látszó ügye felülvizsgálását kérje az uralkodótól. Major már hat éve volt munkácsi száműzetésben, mivel kétszer is megválasztották püspöknek a fogarasi egyházmegyében, de az udvar mindig mást nevezett ki helyette, amiért Major komoly fellebbezési akciót szervezett, de végülis ő húzta a rövidebbet. II. József Munkácson átvette kérelmét, és hamarosan rehabilitálták, két év múlva pedig püspök lett belőle.⁵⁹ Mindenestre el lehet képzelni, hogy az uralkodó látogatásával egy időben történt könnyezésnek a propagálása, amely ráadásul az unió szempontjából ingatagnak számító, románlakta közegben esett meg, a bécsi udvar számára nem nagyon tűnhetett volna szerencsésnek.

Bécsben egyébként a 18. század folyamán minden jel szerint egyre inkább nőtt a bizalmatlanság a könnyező képek iránt, amit jól példáz a már említett balázsfalvi ikon esete is: noha a királynő és az egyházi méltóságok egy része szívesen elfogadta a csoda tényét, végül mégis azt állították, hogy nem történt semmi természetfölötti.⁶⁰ A képek iránti bizalmatlanság nem csupán a felvilágosodás egyházi körökben is egyre inkább terjedő nézeteivel magyarázható. Az udvar a túl sok könnyező ikon jelenlétét más szempontok miatt sem tarthatta célszerűnek, ugyanis a könnyezéseket a szemtanúk, és általában a nép rossz előjelnek tartotta, amiért az állam szempontjából veszélyes mozgólódások is támadhattak. Bicszádon Pap Cirill kisgércei parókus is úgy gondolta, hogy az Istenszülő semeiből fakadó három könnyűpatak szimbolikusan értelmezhető, mivel az emberiségre váró három büntetést, a háborút, a pestist és az éhséget szimbolizálják, majd megállapítása szerint Isten azért engedi ezt a csodát, hogy bűneinket felismerjük, és bűnbánatot tartsunk.⁶¹ Az ötödik tanú, Mojs Illés is megjegyezte, hogy a kép a mi bűneink miatt sírt.⁶² A könnyezés által előrevetített csapások híre az emberekben pánikot, menekülthullámot idézhetett elő, amely sok kellemetlenséget tudott okozni a környékbeli nemességnek és az udvarnak. Ezért van az, hogy Bécsben időnként állítólag egyenesen titkolták a csodás eseményeket, legalábbis ez derül ki Károlyi Sándor 1729-ben, Ferenc fiának írott leveleiből, amelyekben két, Bécsset érintő csodás esemény híreről is beszámol. Elsőként leírja, hogy a Bécs feletti Kálvárián, az eredetileg Felső-Ausztria felé néző Krisztus Bécs irányába fordult, azóta katonák őrzik, nehogy a nép ereklyének széthordja, másrészt egyébként a közelgő bajok előjelét látják benne.⁶³ Következő levelében viszont már így ír: „*Az feszület reánk való fordulása bizonyos és azmint hírlelik talán az pócsi kép is ujabbán sírt az Szent*

⁵⁹ TÓTH, *Az erdélyi román (op. cit. 23. jegyzet)*, 220–222, 229–230. Major Gergely Károlyi Antal grófnak személyesen is beszámol a császárral való találkozásáról 1770. jún. 10-én Munkácson írt levelében, hosszasan idézve a köztük zajló olasz nyelvű párbeszédet, amelyben Major a bibliai Józsefhez hasonlítja magát, akit eladtak testvérei. Magyar Országos Levéltár, Károlyi család levéltára, P 398, Missiles, 45767.

⁶⁰ MISKOLCZY–ANDRÁS, 'A balázsfalvi' (*art. cit. 42. jegyzet*), 425–426.

⁶¹ Kárpátaljai Területi Állami Levéltár, Beregszász (Beregovo, UA) Fond 151 Opisz 1, No 2169. f. 9r.

⁶² Uo. 10r.

⁶³ 1729. jún. 16., Pozsony. Magyar Országos Levéltár, Budapest, Károlyi család levéltára, P 1507, 16 d., f. 467r. (Éble Gábor másolata).

*István templomban, de mind kettőt palástolják hímezik hámozzák...*⁶⁴ A pócsi kép bécsi könnyezését szintén a pánik elkerülése végett titkolja az udvar.

Hogy a második könnyezés csodáját a bikszádiak miért eszelték ki, ha valóban csalás volt, nem derül ki a jelentésből. Az épülő új templomot akarták még vonzóbbá tenni a zárándokok előtt, vagy Máriapócsnak kívántak konkurenciát teremteni, egy számunkra ismeretlen, baziliták közötti belső konfliktus következtében? Vagy talán éppen Bécsben akarták fölhívni magukra a figyelmet? Nem tudhatjuk. Különös, hogy őket egy kivétellel ki sem hallgatták, és hogy Iváskó, aki ekkor állítólag már tudta a csalás tényét (Mindenszentek vasárnapja június 10-én volt, a kivizsgálás meg hat nappal később), mégsem szólt erről. A második fiktív könnyezés elsodorta az első, Izajás halálakor történt könnyezés emlékét is, bár ennek valóságát élő tanúk hiányában már nehéz lett volna bizonyítani, de éppen emiatt kétségbe sem lehetett vonni.

2. Bikszád a 19–20. században

Noha az ikon könnyezésének hagyománya valóban elenyészett, a kolostor mégis fontos zárándokhellyé fejlődött. Az 1770-es kivizsgálás idejében folyt az új kőtemplom építése, az építkezés Basilovits szerint még Fejér Benjamin igumen idejében kezdődött (1764–66).⁶⁵ A tanúk között négy kőműves nevét is megtaláljuk, akik vallomásuk szerint Pünkösöd másodnapjától kezdve voltak szemtanúi a könnyezésnek.⁶⁶ Az elsőről, Jacobus Simmethről azt is feljegyzik, hogy ő a munkácsi építőmester fia.⁶⁷

A nyugati homlokzati toronnyal, és két klirosszal ellátott templomot⁶⁸ 1771-

⁶⁴ 1729. jún. 21., Pozsony. Magyar Országos Levéltár, Budapest, Károlyi család levéltára, P 1507, 16 d., f. 474r. (Éble Gábor másolata).

⁶⁵ BASILOVITS, *Brevis notitia* (op. cit. 3. jegyzet), Pars III, 100.

⁶⁶ Kárpátaljai Területi Állami Levéltár, Beregszász (Beregovo, UA) Fond 151 Opisz 1, No 2169. f. 12v.

⁶⁷ Ő készített terveket 1782-ben a kisbereznai bazilita kolostorhoz is. JANKÁNÉ PUSKÁS BERNADETT, 'Adalékok a XVIII. századi görög katolikus egyházi építészet kutatásához', in *Posztbizánci Közlemények* (Studia Postbizantina Hungarica), V (2002), Debrecen, 122–137., 134, 4. kép. Rokona lehet a 18. század végén a Magyar Kamara megbízásából az Ungvári uradalomban dolgozó Joseph Simmeth, aki hasonló szerkezetű, de nagyobb görög katolikus templomokat tervezett Nagybereznára és Árokra. A templomok tervei: Magyar Országos Levéltár, Budapest, T62.1365 és T 62.975/1–2.

⁶⁸ A templomot 1892-ben újjátta fel Pásztory Árkád házfőnök. *Kelet* 5 (1892)/ 30–30. szám. A kolostor 1898-ban leégett, az újjáépítéssel csak két év múlva lettek készen. *Kelet* 13 (1900)/33. szám, BOROVSKY, *Szatmár vármegye* (op. cit. 28. jegyzet), *Szatmár és Vidéke* 17 (1900)/31. szám. A tűz előtti állapotot mutató fényképen jól látszik, hogy a templomnak lanternával bővített, hagyma formájú sisakja, és egy huszártornya volt. VAJAY IMRE, *A bikszádi gyógyfürdő Szatmár megyében*, Szatmár 1886, 7. A torony jelenlegi sisakját 1897-ben kapta, amelyet csak egy évvel később, egy új haranggal együtt szenteltek meg. *Szatmár és Vidéke* 15 (1898)/23. szám. Jelenlegi formájában a hajó tetőszerkezete is átalakított, a 19. század végén két huszártornya is volt az oltár és a sekrestye felett. Képe, egy 1880. k. (?) készült szentképen. SZILÁRDY ZOLTÁN, *A magánábitat szentképei a szerző gyűjteményében II.*, 19–20. század, Szeged 1997. II., 594. kép. és egy 1902-es rajzon. KISS JÁNOS – SZIKLAY JÁNOS (szerk.), A

ben szentelték fel,⁶⁹ berendezése persze még hosszabb ideig eltartott. 1775-ben a nagybányai vásárbíró, Zolocskay Sándor egy magyar nyelvű szerződésben 600 rajnai forintot helyez kilátásba az oltárra és az ikonosztázionra,⁷⁰ ez utóbbi a templom pomelnyikjának (a szertartásokban megemlítendő személyek névsorát tartalmazó könyv) tanúsága szerint csak 1799 és 1807 között épült meg, mások támogatásával.⁷¹ A új templomban a régi Mária-ikon a 20. században már az ikonosztázion közepén foglalt helyet.⁷²

A 20. század elején a népi legendák mellett újabb verzió is született a kegykép eredetének magyarázatára. A monostor román nyelvű történetét 1922-ben Gávris Kelemen írta meg, regényesen kiszínezve Izajás szerzetes életútját. Az ikon eredetét is hozzá köti, miszerint Izajás Rómában a Szent Lukács által festett Istenszülő ikonról készítettett egy másolatot, amelyet „a monostorban található régi könyvek egyikének” tanúsága szerint maga XI. Kelemen pápa szentelt meg.⁷³ Valószínűleg ez az epizód is a regényes elemek közé sorolható, mivel minderről a jelek szerint a 18. században mit sem tudtak, ráadásul az említett pápa uralkodása alatt (1700–1721), Izajás már régen Magyarországon volt. Mindenesetre figyelemre méltó, hogy a görög katolikusok számára a lukácsi ősképpel való kapcsolat és a római eredet kimutatása túnt relevánsnak. Ez utóbbihoz Szirmay megjegyzése szolgálhatott alapul, aki szerint Izajás De Camillis kíséretében még 1689-ben közvetlenül Rómából jött.⁷⁴

A monostort 1948-ban felszámolták, a templomot bezárták, majd csak 1988 és 1989 között újították, illetve szentelték fel, de már az ortodoxok. Ekkor került vissza a kegykép is,⁷⁵ amelyet a szólea előtt, a román gyakorlatnak megfelelően önálló tartóba helyeztek. Valójában a jelenlegi kegykép is egy másolat, amely kompozíciójában és színhasználatában megegyezik a 18. században leírt képpel. Az eredetitől biztosan teljesen idegen a háttérrel beborító, arany mozaikot utánzó dekoratív festés. Az eredeti állítólag Kolozsváron, a baziliták tulajdonában van.⁷⁶

---

katholikus Magyarországnak, I-II. h.n. 1902, II. 1037. A templom jelenlegi formájáról kép: DUDÁS B. – LEGEZA L. – SZACSVAY P., *Baziliták*, Budapest 1993, 67. kép

⁶⁹ A templomon található szláv nyelvű építési feliratot közli: RUS, *Mănăstirea Bixad* (op. cit. 41. jegyzet), 23. Az építkezést 1769–1771 közé teszi: *Dicționarul Mănăstirilor din Transilvania, Banat, Crișan și Maramureș*, Red. ADRIAN RUSU et alii, Cluj-Napoca 2000, 72. Ezek fényében nem tartható tovább az a nézet, amely a bikszádi templomot a 18. század legelejére datálja. JANKÁNÉ PUSKÁS BERNADETT, *A munkácsi görög katolikus egyházmegye művészete (16-19. század)*, Budapest, ELTE Művészettörténeti Intézet, PHD disszertáció., 161–162, JANKÁNÉ PUSKÁS, ‘Adalékok’ (art. cit. 67. jegyzet), 123–125.

⁷⁰ Beregszász (Beregovo, UA) Állami Levéltár, Fond 64 Opisz 4, No 156. (= Források, 3. sz. irat)

⁷¹ 1799-ben, 1801-ben és 1807-ben adakoznak többen az ikonosztázionra. RUS, *Mănăstirea Bixad* (op. cit. 41. jegyzet), 15.

⁷² HUIDUC VĂMEANUL, GHEORGHE, *Monografia Mănăstirii Bixad din Țara-Oașului*, Cluj-Napoca 2005, 30.

⁷³ Gávris Kelemen művéhez nem tudtam hozzájutni (CLEMENT GAVRIȘ, *Mănăstirea Bixad*, Satu Mare, 1922.), de sokat idéz belőle szó szerint, többek között ezeket a részeket is: HUIDUC VĂMEANUL, *Monografia* (op. cit. 72. jegyzet), 30–31.

⁷⁴ SZIRMAY, *Szathmár vármegye* (op. cit. 28. jegyzet), 332.

⁷⁵ RUS, *Mămăstirea Bixad* (op. cit. 41. jegyzet), 18–21.

⁷⁶ Az 1920-as években Aurel Pop szatmári festő, aki a kolostorban élt Agustin Pop bazilita testvére volt, három másolatot készített róla (egyikük Szatmárra, másikuk Kolozsvárra, a harmadik Bikszádra

A kép és a monostor kalandos története után csak bízhatunk abban, hogy a kölcsönös sérelmeken fölülemelkedve, egyszer majd együtt tudnak itt imádkozni egykori és jelenlegi birtokosai.

Források

1.

Bikszád, 1770. június 6.

Ivaskó Demeter levele

Állami Levéltár, Beregszász, Fond151 Opisz 1 No 2169.

(fol. 1r) Illustrissime ac Reverendissime Domine Domine Praesul, Domine Patrone mihi intiosissime!

Quem inscrutabilia sint DEI judicia meus humana capere non posset. Quod vel ex miraculo in Districtu meo Avasiensi a quatuor jam diebus frequenter diu noctuque continuato abundae apparet; quod est tale: ipsa die pentecostes sub ipso sacrificio post verba illa tremenda, sancta sanitis, circa hora 11ma Imago Beatissimae Mariae, DEIparae, et semper virginis in Monasterio Bixadiensi copiosas incepit fundere lachrymas, quas etiam actu diu noctuque iteratis vicibus fundit. Hoc miraculum in Turtz existens primo intellexi feria 2da pentecostes circa vesperum, ad quod spectandum post hora 7ma vespertina illa die cum 52 meis discipulis ex Turtz movi, et perveni ad locum ipsum propria, seu apostolica occasione, post horam 12 noctis quadrante pro prima, quo tempore praedicta Beatae Virginis Imago copiosas mittebat lachrymas quemadmodum mihi scriptum fuerat: quibus visis, ne aliqua fraus vel dolus sibrerretque per oculum aliquod artificium, adhibita omni diligentia, tabulam in qua imago depicta est visitavi, sed nihil inveni ex quo homo christianus et catholicus vel dubitare posset. Tabula est ex tiliis, pictura antiqua 80 circiter annorum et per medium ferme, totaliter fissa. Deinde nontantum lachrymas ex oculis humano more mittit; verum etiam uti jam pluries observavi faciem quoque mutat quam saepissime, quod et magnus undique populi concursus observavit. Hodie etiam sub ipso sacrificio, quemadmodum hac hora, copiasas fudit lachrymas, quam finito sacrificio, cum perillustri, *(fol. 1v)* Domino Josepho Lányi Partium Transtibiscanarum et Districtuus Magno Varadinensis Regio Camerali procuratore fiscali qui Varadini in Comitatu Bihariensi degit, et cum aliis multi (quorum nomina ipsa fiscalis notavit, ad meam requisitionem) demo

---

került). Az eredetit 1948-ban elrejtették a baziliták, attól félve, hogy elpusztul. HAIĐUC VĂMEANUL, *Monografia (op. cit. 72. jegyzet)*, 30–32.

visitavimus, sub nihil aliud prodivit quam quoram Dei judicia sint inscrutabilia. Haec, Illustrissimae ac Reverendissimae Domine praesul breviter et qui dum raptim, ex filiali mea obligatione insimare volui maxime cum sciam quod magno erga eandem Magnam Matrem et Virginem Beatissima amore feratur. In reliquo plusquam paternis gratis et favoribus abundae expertis debito cum venerationis cultu commendatus persevero.

Illusstrissimae ac Reverendissimae Dominis Vestrae

Clientum infimus et obedientissimus Demetrius Ivasko Sacrae Theologiae Dogmaticae Moralis. Manu propria

Bixad 6ta junii 1770.

2.

1770. június 16.

A könyvezés kivizsgálásának jegyzőkönyve.

Állami Levéltár, Beregszász, Fond 151 Opisz 1 No 2169.

(fol. 5r) Humillima Relatio

Juxta gratiosam Illustrissimae, ac Reverendissimae Dominationis vestrae deputationem, ac nostri exmissionem Anno 1770 die 16a mensis Junii in Venerabilium Reverendorum Patrum Basilitarum honori Sanctorum Apostolorum Petri, et Pauli dicati monasterii bixadiensis ecclesia Magnae Matris Dei Mariae imaginem juxta Graeci Ritus consuetudinem localem, quae 1a die Pentecostes, et subsequis tribus diebus lachrymas fudisse nuntiata est, non modo in suo loco consistentem revidimus, verum etiam de ecclesia, siquidem tempus subnubilum foret, ut accuratius omni remoto dubio inspicere, considerarique posset, foras etulimus, et omni possibili studio, et diligentia utrinque inspicientes, et considerantes, reperimus ipsam vetustam fore ex tilia in longitudine trium spitamarum, et unius digiti, in latitudine vero non nihil amplius, quam semi trium spitamarum, in crassitie vero unius digiti auricularis ex integro per medium fissam adeo, ut calamus transire posset, quae fissura, et rima transit penes aurem sinistram Beatae Virginis effigiei, brachium ejusdem Virginis sinistrum, et Jesuli dextram cum pede dextero dissecans.

Imago haec virginea simplicissimo colore in sola dicta tabula tiliae absque omni tela depicta est per quemdam pictorem Dionysium, ut in icone subscriptus legitur, et quidem coloribus, ut credere est, aqua potius, quam oleo dissolutis, quod hinc conjicere licet quia de tabula in pluribus locis frustratim colores deciderunt, ut in effigie tam Beatae Virginis 4or potissime in locis clare videre est, ut pote in mento, facie, radice, narium; sicuti et fronte Jesuli. Depicta autem est in sede viridi sedens veste inferiori viridi, superna vero rubra; Jesusulus autem inferiore alba, superna vero viridi cum floribus argentei coloris. Ipsa virginea effigies ut ut rudioribus coloribus, oblongiori, et pleniori facie depicta subalbo plus, quam rubro colore, sat suaviter et amabiliter submaeste tamen prospicit, *(fol. 5v)*

plurimum in partem septentrionalem respiciens, nonnihil proclivi capite ad austrum, ex ejus tamen oculis nulla lachrymarum signa patent, praeterquam, quod pictor exemplar desumere cupiens, oculos, nares, et totius faciei, ac corporis figuram carbonibus oleo confectis liniverit, ex qua ingredine infra oculum sinistrum, modicissime subfusci osservatur.

Si hinc inde conspiciatur vultus utrinque paulisper splendere observatur, de cetero ut praetermissum est, cum non oleo, sed aqua colores resoluti praesumuntur, imago nulla in parte splendet, neque ullam habet viscositatem, sed per totum sicissima est absque omni humore adeo, ut omnes colores decidui effici possent. Porro e regione virgineorum oculorum ex adversa parte 3ium fere digitorum immissum est lignum, seu tignus predictae tabulae imaginis eum in finem, ne fissuram ejusdem tabulae (quamvis expositio modo evenerit) admittat, sicut tamen tabula imaginis sicissima est, et absque nodis (exceptis duobus in utroque fine itidem sicissimis) ita jungens tignus mediam tabulam siccus est per omnia, nec ullus cujuspian per fraudem immissi liquoris locus patet, ut in remotione ejusdem tigni observavimus, et caeteroquin medium istud jungens lignum, seu tignus margine potius suo, et non medio opponitur Virgineis oculis, unde absentia omnis perforationis, juncturae, scissurae, aut foraminis cujuspian cum dicta siccitate tabulae, et obsessione pulverum, tollit omnem suspicionem fraudulentiae cujuspian. Quod praemissam concerneret ecclesiam, in qua praeattacta icon lachrymata fuisse nunciatur, quamvis sat alto in monte sita foret ex lignis constructa, luto ab intus plasmata, asseribusque rare intra se loco fornicis collocatis liberrimo exposita existeret aeri, terra tamen, et locus in eadem ecclesia notabiliter humidus est. Quis tamen, quando, qualiter praedictam iconem lachrymas fudisse observaverit juxta subnexa deutri puncta investigavimus, et taliter, ut sequitur testium excepimus benevolas fassiones.

De eo utrum?

1mo Quis primus observavit localem imaginem Magnae Matris Mariae (*fol. 6r*) in ecclesia Reverendorum Patrum Basilitarum Bixadiensis Monasterii Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli honori, dicati lachrymas fudisse? Ex quonam incidenti istud observavit? Quo tempore? Et sub quibus circumstantiis? Vidit ne diutius lachrymas profluxisse? Cum quo? Et num sobrius, vel potus?

2do Fateatur testis, utrum aliquis casu, vel de industria, ut aqua benedicta assolet, eandem imaginem non asperserit, vel illiverit? Si non:

3io Ex qualinam loco vultus, hic fluxus specialiter observabatur? Num ex utroque oculo? Et an etiam in alia parte imaginis utpote in manibus Magnae Matris, vel in effigie Jesuli simile quid non sit visum? Fluxus ille lachrymarum fueratne spissus, vel rarus? Limpidus, vel obscurus? Cujus item coloris? Gutatim ne? An ad instar sudoris profusus, ennaret testis circumstantialiter?

4to Quamdiu duravit hic fluxus? Observabaturne interrumpi? Quanto circiter tempore?

5to Dicat testis, num observaverit in hac imagine mutationes quasdam extraordinarias, et in se ipso animi alterationem? Et si ita?

6to Fateatur testis, quid sentit de lachrymis istis, utrum forent naturales, vel supernaturales, et quibus ex rationibus? Dicat sincere, an non fraude alicujus malevoli hominis productae sint lachrymae istae?

7mo Fateatur testis, utrum aliis etiam occasionebus non observaverit, aut viderit in hac ipsa imagine simile quid, vel vero non audiverit, per alium aliquem observatum, aut visum fuisse? Per quem? Quali occasione?

8vo Utrum sciat testis: quando haec imago est picta? Per quem? Ubi, aut per quem pingi curata?

9no An testis miraculo quidpiam simile in praemissa ecclesia praedictam imaginem accidisse non observaverit, et quid illud fuerit? Quibus praesentibus?

10mo Quem meliorem hoc in merito scit esse testem?

Sequuntur Exceptae Benevolae Fassiones.

Primus testis Basilius Kovácskovics Graeci [Ritus] Unitus Nobilis praefatae monasterialis ecclesiae cantor annorum 41 benevole examinatus, fassus est ad primum: quod prima die pentecostes post duo sacrificia decantata, (*fol. 6v*) ubi vesperae post horam 10am per Reverendum Patrem Martinum Popovnyák praefati monasterii vicarium absolventur, et receptae pro more orationes legerentur, testis flexis genibus consistens ante iconem Beatae Virginis observavit ex facie ejusdem sudorem velut rorem exivisse, et oculo sinistro repleto madore guttam lachrymae profluxisse, ac in fine narium dependisse, et siquidem ante iconem in mensula aspersorium foret collocatum, existimavit testis per loci religiosum Patrem Athanasium super infirmis saepius legere, et eosdem aqua benedicta aspergere consuetum, hanc quoque imaginem esse aspersam, nihilominus fratri suo Georgio Kovácskovics, qui etiam proprius flectendo, et penitus considerando totum id, ut testis observavit, ostendit, verum cum testis nunquam simile quid spectavit, rem dissimulavit. Postquam autem per fratrem Athanasium religiosum, et alios divulgaretur haec imago lachrymata fuisse, die Lunae Pentecostes, Martis, et Mercuri plus in ecclesia dicta, quam foris commorando, vidit oculis suis iconem hanc omnibus tribus diebus plorasse per interstitia jam magis jam minus. Vidit autem cum A. Reverendo Domino Ivasko valachorum professore; perillustribus item Dominis: Josepho Lányi Partium Transtibiscanarum et Districtuus Magno Varadiensi Regio Camerali Procuratore Fiscali, Joanne Kádár Szin-Várallyensis Filialis Tricesimatore, Martino Bujdosó vigillum salinarium corporali Szigethiensis, Josepho Andrásí tricissimae Szin-Várallyensis vigile, ac denique Generoso Domino Gregorio Osváth de Aranyos-Medgyes, Illustrissimi Domini L. B. Francisci Weselényi helveticae professionis homine, qui cum videret iconem flentem, accessit, et digito detersit, dicens: látom ez vizes: deinde cum teste, et praecedentibus intravit sanctuarium, et imaginem undique visitavit cultro, detracta primus de fissura apparatus charta, cumque nullum artificii cujuspian signum videret, ut ut Pater Professor voluerit, per crucem tignum tabulae iconis immissum excutere, alii autem sine scitu Episcopali relinquendam, neque movendam iconem musitarent, et ipse fiscalis Osváth consensit, dicens: már hiszem magam is; nulla inquit suspicio est. Hoc ipsum etiam Regius Cameralis Fiscalis dicebat, Josephus Lányi. Ad 2um fatetur testis, iconem hanc a nullo fuisse aqua quapian maxime benedictar aspersam, ipse enim post matutinum clausit ecclesiae fores, in absentia sua nemo fuit, sed neque die illa in (*fol. 7r*) ecclesia super quopiam exorcismi lecti, aut processio fuerat, cujus utriusque occasione fieri solet aspersio. Ad 3iam fluxum ex utroque oculo promanasse observavit testis premissis subsequis diebus, et quidem ex cujus vis oculi duobus finibus duplici ordine per singulam faciem defluxisse in locum oris, ac confluentem inde per mentum ad pectus defluxisse ad sericeum ibidem alligatum strophium; in nulla autem parte alia iconis Beatae Virginis, vel Jesuli similem madorem, vel fluxum observavit praeter oculos. Fluxum tamen hunc advertit limpidum, et a procul etiam clarum albi, et argentei coloris, velut gemmae argenteae non per modum guttarum, verum sudoris defluxisse. Ad 4tum vidit testis fluxum de oculis virgineis quatuor diebus, Dominico videlicet, Lunae, Martis, et Mercuri ad hunc modum emanasse: die Martis, et Mercuri ad prandium observabat testis quasi exsiccatum fuisse praedictum fluxum, ubi

tamen patres religiosi prandium sumpsissent, factus et rumor, et suspina magna in confluxu populi, ad quae testis cum religiosis relicto prandio in ecclesiam convolavit, et hominibus flentibus, ac pectora sua quatientibus clarius vidit majori cum abundantia lachrymas profluxisse mundante fere utroque vultu virgineo. Ad 5tum dicit semet observasse faciem virgineam immutatam fuisse, in tristem videlicet, et pallidam, ad quam, mutationem et ipse exhorruit, et timore correptus est. Ad 6tum judicat testis fluxum illum lachrymarum non esse naturalem, et quidem inde, quia imago non est vivus homo, qui naturaliter lachrymari solet. Lachrymas illas non censet productas fore per aliquem malitiosum hominem, eo, quod testis hic in 14 annorum decursu Deo serviens imaginem hanc saepius immutatam observaverit, unde et Patri Gabreli Bacsinszky Ordinis Sancti Basilii Religioso pro priori isthic hegumeno grata cum fuisset, habuit intentionem eandem curare depingi. Ad 7mum mutationem hujus imaginis testis saepius quidem, ut paulo ante retulit, observavit factam fuisse, non vidit tamen ad usque similem defluxum, audivit interea a parocho bixadiensi demortuo Michaela Tatár sibi narrari, (*fol. 7v*) quod ipse cum puer adhuc in monasterio studio vacaret, et latrones archimandritam occidissent, observavit iconem hanc lachrymatam fuisse, quod tamen religiosi dein occultarunt. Audivit praeterae et ex aliis narrantibus, quod praenominatus Michael Tatár viderit hanc iconem lachrymas profudisse, et quidem cum quibusdam hominibus, quibus, ne a romanis acciperetur, praecipit, ne ulli revelare praesumerent. Ad 8vum: Testis quo tempore haec imago picta sit, absolute quidem ignorat, censet tamen cum adventu dicti archimandritae Isaiae, qui ut ex quibusdam contractibus deducitur circa annum 1710. isthuc venit, ac per eundem pingi curatam fuisse, quod nullus hic eo tum fuerit fundator, ut ex aliorum relatis habet. Ad 9num miraculo quid simile nihil scit evenisse. Ad 10mum scit meliorem testem fratrem Anastasium Ordinis Sancti Basilii professum, et suum fratrem praenominatum.

Secundus testis Martinus Popovnyák Ordinis Sancti Basilii professus religiosus, et praefati monasterii vicarius examinatus ad 1mum fatetur quaestionatam iconem lachrymas profudisse observatam primo per testem primum Basilium Kovácskovics, qui nulli praeter, suum fratrem detexit; ipse autem hic testis prima die pentecostes post horam 4tam pomeridianam decantato completorio, ubi praecepisset Fratri Anastasio Religioso, ut oblata ex Ecclesia auferret, hicque cum certo Demetrio, quippe Kecskés studii moralis theologiae auditore eadem oblata auferre cuperet, idem studiosus observando plorantem iconem dixit fratri praenominato: Reverende Pater cernat saltem, haec imago videtur flere. Quo audito et viso cucurrit ad testem, et dixit: Reverende Pater veniat ad ecclesiam Icon Beatae Virginis Mariae plorat. Testis vero mox accurrit cum patre Athanasio Rudnyák, et vidit fluxum ex dextro oculo ad nares (cum vertus sinistram partem ad austrum propensum habeat depictum caput) defluxisse, inde vero ad locum oris, sequeti die Lunae fluxu eodem repleti; ex ad verso autem oculo observavit ex utroque oculi fine fluxum per vultum demanasse, et inde ad pectus, vidit autem testis iconem hanc plorasse usque ad diem Jovis, ubi dein post matutinum oculi quidem exsiccati fuere, utrinque tamen in genis, uti in pectore, quo congregabatur, fluxus observatus fuit, quem dein Bustinhaziensis Plebanus (*fol. 8r*) cum salis perceptore adveniens, et num ploratura sit, reipsa experientiam capturus detersit, amplius non fuerat ejusmodi fluxus observatus. Ad 2dum fatetur testis ecclesiam, vel icones die illa nullius alterius opera fuisse aspersam, quam Patris Athanasii, qui super quadam foenima turczensi orationes contra terrorem legens coram imagine Salvatoris eandem aspersit. Ad 3um ex utroque oculo vidit profluxisse humorem exposito modo, ex nulla autem parte alia imaginis seu Beatae Virginis seu Jesuli observavit manasse, utrum porro spissus fuerit fluxus ille, aut rarus cum attingere non praesumpserit, ignorat: lucidus tamen, veluti argenteus quod fuerit, nec guttatim deciderit, sed ad instar defluentis

sudoris manaserit, observavit. Ad 4um scit testis, ut superius retulis 4 diebus plorasse, et quidem per interstitia, quibus autem diebus non notavit sibi, scit tamen positive, quod semel a 10ma hora matutina ad 11mam cessaverit fluxus ille in oculis exsiccatus, mansit tamen in genis. Ad 5tum observavit testis in hac icone mutationem vultus virginiei velut demortui hominis, se vero inde terrore perculsum. Ad 6tum dicit testis istius modi fluxus supernaturales juxta divinam potentiam fuisse, dicti tamen sui rationem reddere nescivit. Censet per nullum malitiosum hominem fluxum illum productum fuisse, eo, quod nulli, nisi suis religiosis, in ecclesiam aditus potuerit. Ad 7mum plorasse hanc iconem testis alia occasione non observavit, vidit tamen saepius eandem jam rubram, jam pallidam fuisse. Audivit praeterea ex demortui bixadiensis supradicti parochi Michaelis Tatár filii: tempore occisi archimandritae plorasse, et patrum suum aliquot homines plorantem iconem videntes adjurasse ex ratione superius relata. Ad 8vum, et 9num nihil. Ad 10um scit in hoc bono merito bonos testes: Nicolaum Pincy parochum Bixadiensem Joannem Papp Parochum Benihaziensem, Jonam Papp parochum Teresocensem, Simeonem parochum Komerzoniensem.

Tertius testis Cyrilus Pap Graeci Ritus Unitus Parochus Kis-Girczensis Annorum 53. examinatus benevole fassus est ad 1um se audisse primum testem vidisse iconem deutraleam primo plorasse, sed et ipse oculis suis spectavit die Martis Pentecostes in ecclesia fere decies eadem die constitutus prouti et noctu, et die Mercuri mane sub sacro, et tota denique die observavit lachrymas (*fol. 8v*) profundisse, et quidem cum multis hominibus et sacerdotibus amare flentibus, suspirantibus et orantibus, inter quos praesentes quoque fuire: Josephus Lányi Partium Tarnstibiscanarum et Districtuus Magni Varadiensis Cameralis Procurator fiscalis Varadini in comitatu Bihar degens; Joannes Kádár filialis Szin-Várallyensis tricesimator; Martinus Bujdoso vigiliam salinarium corporalis Szigethiensis; Josepho András tricesimae Várallyensis vigil, et denique Generosus Dominus Gregorius Osváth de Aranyos-Medgyes Illustrissimi Domini L. B. Francisci Weselényi fiscalis helveticae professionis, qui cum experimentum capere vellet, digitis detersit lachrymas, et confessus dixit madorem fore, quem dein ad calligas detersit, et ut videret, an non artificio quopiam fluxus iste foret productus, cum professoris indultu intravit sanctuarium, et de icone chartam in exposita rima, et fissura apparatus detraxit, diligenter investigando, et dein ultronee edicente, nullum artificium fore, nisi forte in lignello, seu tigno per medium jungente tabulam quid lateret, cum A. Reverendus Demetrius Ivasko Professor excutiendum juberet, innuit idem Osváth, ut permittatur, quia inquit, nullum artificium apparet; et percutiens pectus suum dixit: vere credo, quod lachrymetur. Testis autem utraque die haec sobria mente, et contrito corde ipse quoque lachrymando spectavit. Ad 2um aqua benedicta non scit iconem aspersam fuisse, scit autem fluxum illum non fuisse aquam ordinariam, quia vidit oculos virgineos lachrymis repletos inde defluentibus. Ad 3um fatetur testis ex utroque oculo madore repleto lachrymas profluxisse, et quidem ex dextro per nares, et os ad pectus, ex altero vero per faciem itidem ad pectus duobus ordinibus, seu rivulis, inde ad strophium ibidem alligatum, quod madidum fuisse, ex propinquo oculis spectavit, et olfaciebat suavem odorem experiendo, in nulla autem parte iconis Virgineae, vel Jesuli vidit aut observavit quid simile, sed solum ex utroque oculo defluxum illum limpidissimum, velut argenteum fore, nec guttatim, sed fluenter manasse spectavit. Ad 4um semi altera die Martis, et Mercuri, quibus isthic in monasterio morabatur, vidit iconem hanc praedicto modo plorasse, observavit quidem oculos semper repletos madore; die Mercuri tamen mane defluere non advertit. Ad 5um mutationem iconis hujus omnino observavit (*fol. 9r*) jam albam ut telam, jam rubram fuisse, ad quam mutationem et ipse testis compunctus in lachrymas cum caeteris solutus tristabatur, triplicem poenam pro peccatis hominum

venturam fuisse belli, pestis et famis, ex triplicis ordinis defluxu interpretando. Ad 6tum testis lachrymarum ejusmodi profusionem, sicut simplici mente censet fore supernaturales Dei cum adiutorio, et potentia, qua cum Beatissima Virgo adstat Sanctissimae Trinitati orando pro nobis, Deus effecit ut mirabili virgineae iconis fletu ad cognitionem nostrum peccatorum, et poenitentiam adducamur; iconi enim siccae, rei inanimatae nisi Dei virtus adsit, flere, et lachrymas profundere non est connaturale, et siquidem cum aliis iconis tabulam probe visitaverit, et cultro visitari spectaverit, censet una lachrymas illas non artificio cujusdam nequam hominis fuisse productas, sed Dei virtute. Ad 7mum ipse testis iconem hanc, non vidit flevisse, aut mutatam fuisse, ex ore tamen defuncti archipresbyteri, et parochi bixadiensis Michaelis quippe Tatár audivit lachrymas fudisse, et quidem Pocsini audivit apud pie defunctum Illustrissimum Dominum Episcopum Michaellem Olsavszky, qui cum eundem Tatár reprehenderet, quod hocce in monasterio bixadiensi allodiaturam suam exercebat, et redditus ejus in suum converteret usum, subjungens, quod nihil aliud sit facturus, nisi acceptis campanis, et libris curabit succendi monasterium cum ecclesia, ne sit spelunca latronum, et sarabaitarum. Tum Tatár respondit: si monasterium bixadiense, et ecclesia ejusdem succendenda veniet, succedatur et haec pocsensis, inquit. Ad quod pie defunctus Episcopus inquit: miserande homo, quomodo audes hoc dicere, tamen iste locus est sanctus, quia icon Beatae Virginis flevit in illo? Replicuit Tatár dicens: etiam in ecclesia monasterii bixadiensis flevit. Dicit Episcopus: quis vidit? Vidit, inquit Tatár, mea mater, vidi et ego; Dominus Episcopus: miror, quod mi hoc non perscripseris; quomodo, inquit, perscrissem? Ubi est Pocsensis imago Beatae Virginis flens, nunquid Viennae? Ego autem volo, ut nostra sit in loco bixadiensi. Haec testis ex ore Tatár audivit, quali autem ex occasione Tatár cum sua matre viderit iconem hanc (*fol. 9v*) flevisse, non scit. Ad 8vum dicit testis, quod a suo Avo archipresbytero Elia Pap audivit iconem deutralem pingi curatam per dictum archimandritam, et exolutam per eundem suum eandem Avum, quis autem pictor ille fuerit, ignorat. Ad 9num nihil. Ad 10mum scit testis: Jonam Csárár nobilem bixadiensem, parochum Jonam Pap Turvikonensem, Simeonem Nokás Komerzaniensem, Jonam Pap Turtocensem, Michaellem Danilovics Rosaparlagicz, Joanem Mollya Bojnyakaziensem, Demetrium Ivasko professorem, Nicolaum Görög Bixadiensem.

Quartus testis Jonas Csárár nobilis Bixadiensis Graeci Ritus Unitus Annorum 60. examinatus ad 1um benevole fassus est: primo Basilium Kovackovics primum testem vidisse iconem deutralem flevisse, et ipse testis oculis suis vidit lachrymas profluxisse die Martis festorum pentecostalium. Cum denim famam lachrymantis hujus imaginis audivisset, venit et ipse, cumque sacrificio interfuisset, eo tum spectavit lachrymas defluxisse, et eadem die ad vespertas usque circa monasterium demoratus est volens experiri, utrum lachrymae illae ulterius producentur, et binis vicibus a meridie erat in Ecclesia, et utraque vice observavit flere iconem, et quidem abundantius, quam sub sacro, vidit autem cum murariis, et aliis pluribus hominibus ante sacrum nihil gustando, panem pro prandio. Ad 2dum ipse quoque testis iconem undique in adversa parte etiam bene consideravit, an aliquis artificio non effecerit ejusmodi fluxum, sed cum nihil observaverit, judicat aqua non fuisse aspersam, maxime cum defluere ex oculis videret. Ad 3um ex nulla alia parte virgineae iconis, aut Jesuli, sed ex solis oculis virgineis utrinque lachrymas profluxisse, et ad locum oris congregari, et quidem fluenter, non guttatim, fluxum illum similem humanis lachrymis fuisse observavit. Ad 4um cum solo die Martis in monasterio fuerit, solum audivit die Mercuri etiam iconem hanc flevisse, de interstitiis autem lachrymarum nihil scit. Ad 5um apparuit sibi speciosior imago haec, nunc erat et ipse compunctus, et contristatus. Ad 6tum dicit lachrymas istas, ut humanas fuisse, Dei tamen virtute productas esse, cum

ligno non sit conveniens ipsas fundere; productas autem cujuspian nequaquam hominis artificio non (*fol. 10r*) iudicat inde, quia iuxta relata et ipse diligenter imaginis tabulam undique inspexit, et nullum artificii signum vidit. Ad 7mum 8vum et 9num nihil. Ad 10mum Nestorium Veres bixadiensem incolam, Thomam Tatár, Theodorum Salamon nobilem bixadiensem ductorem nobilium scit testem in hanc rem bonum.

Quintus testis Elias Mojs nobilis Csertesiensis loci hadnagyus Graeci Ritus Unitus Annorum 38. examinatus benevole fassus est se quidem nescire, quis primo viderit iconem quaestionatam flere, audivisse tamen eandem flere ex certo homine Demetrio Mojs Csertisiense die Lunae festorum pentecostalium, quo audito testis die Martis venit in monasterium circa horam nonam matutinam, cumque in ecclesia sacrificio interfuisset, conspexit ex uno oculo sinistro lachrymas promanare, post lyturgiam vero ex utroque. Dein post lyturgiam testis ad suos tripenses sanguine junctos declinavit et domum redux denuo revisit plorantem iconem, et eo tum etiam plorasse eandem vidit, vidit autem cum pluribus signanter cum Parocho Komarsensi, cum teste 4to, cum parocho tartacziensi, parlagiensi, sobria tamen mente haec conspiciebat. Ad 2um aqua benedicta aut alia non censet aspersam fuisse iconem, quia lachrymae defluebant, et professor dicebat non esse illud lignum artificii, subjungens Dei virtutem esse, et Virginis intemeratae iconem ob peccata nostra flere. Ad 3um refert lachrymas ex nulla parte Virginis, aut Jesuli imaginis, sed ex utroque oculo virgineo madore repleto lucidas, et veluti argentum claras non guttatim, sed fluenter descendisse per genas; interea dum professor strophium auferret, observare volens, quo lachrymae descensurae sint, testis domum abiit. Ad 4um nihil. Ad 5um dicit testis virgineam cum plorantem faciem conspiceret, pallidam fuisse, non sicuti modo in se picta est, ipse quoque testis tristis, et veluti truncus effectus cum aliis compunctus lachrymas fudit. Ad 6um iudicat virtute Dei lachrymas illas fuisse productas, et non naturaliter neque artificio alicujus nequam (*fol. 10v*) hominis, quia ex adversa parte fuit visitata undique, et signo nullo ejusmodi reperto, sicca tabula iconis. Ad 7mum nihil praeter audita ex aliis. Ad 8vum et 9num pariter nihil. Ad 10mum Komarsaniensem parochum scit bonum testem.

Sextus testis Elias Pap csertesiensi Graeci Ritus Unitus libertinus annorum 58. benefactor monasterii conformiter in omnibus fassus est, ut testis numero quintus, oculis suis videret imaginem quaestionatam flevisse die Martis festorum pentecostalium hic constitutus, mane quidem sub sacro non ita, uti post prandium, et quidem ex utroque oculo, ex dextro ad nares et os, ex sinistro autem per genas ad pectus fluxum lachrymarum observando, neque lachrymas istas humanitas, sed divinitus esse productas.

Septimus testis Simeon Nokás parochus Graeci Ritus Unitus Komarsansis. Annorum 27. examinatus benevole, fassus est prima vice vidisse iconem flevisse Basilium Kovácskovic, et quidem ex ore ipsis, sed et ipse vidit die Martis festorum pentecostalium eandem iconem vere plorasse ante prandium, et post prandium studio ad divulgatam famam in monasterio comparens cum in finem, ut experimentum caperet, num verum sit, quod fama nunciat, et eadem die ter in ecclesia existens vidit iconem plorasse non ita antea, sicuti post prandium, spectavit vero cum multis hominibus, inter quos fuisse professorem recenset, et Regium Cameralem Fiscalem Josephum Lányi, a quo vidit visitari iconem tam in se ipsa, quam et a parte adversa, atque lacerata de rima charta apapata, et ubique inspecta, hoc dixisse audivit hungarico idiomate, ante prandium, inquit, non flevit, modo autem magis flet, *most igazán sír*. Vidit autem testis haec sobria mente. Ad 2um dicit, non fuisse aqua iconem perfusam, quia tum multi homines invigilabant genuine videre cupientes, tum si aqua fuisset perfusa, illa continuo non fluxisset, ut illae lachrymae fluere

observatae sunt, maxime a meridie intra unius acaphthis⁷⁷ absolutionem continuo fluxisse observavi, inquit. Ad 3um retulit testis ex nulla parte Jesuli, aut Virginis, nisi ex duobus oculis lachrymas per genas ad pectus non guttatim, sed fluenter, easque ad humanis conformes profluxisse. Ad 4tum (*fol. 11r*) dicit se ad 4tam solum pomeridianam horam mansisse, proinde quamdiu fluxerint ultra suam existentiam nescit, scit tamen, quia vidit, quod mane die praedicta Martis post nonam exigue fluebat, post prandium notabiliter. Ad 5um vidit testis tristiolem fuisse iconem, quam modo est, et praedictum quoque Regium Cameralem Fiscalem Josephum Lányi dixisse, audivit: faciem iconis mutatam fuisse. Compunctus fuit et ipse testis, contristatus, atque illachrymatus. Ad 6um censet testis lachrymas fuisse supernaturales, cum imago non sit viva, et non sit conveniens inanimatae rei flere, sed neque artificio alicujus mali hominis fuisse productas, cum et ego, inquit visitationibus hujus iconis praesens interfuerim, neque ullum signum viderim. Ad 7mum audivit testis ex aliis supradicentibus archipresbyterum Tatár vidisse flentem hanc iconem, et prohibuisse videntes aliis referre. Ad 8vum et 9num nihil. Ad 10mum tarloczensem, et parlagiensem parochum scit testes.

Octavus testis Michael Danilovics parochus parlagiensis annorum 28. ad immediate precedentis testis fassionem conformiter fassus est: omnino iconem flere se vidisse die Martis Pentecostes, et ex utroque oculo madore repleto lachrymas manasse.

Nonus testis Ionas Pap parochus Turloczensis annorum 30. Ad 1um fassus est ex auditu primum testem Basilium Kovácskovics vidisse iconem flere, ipse autem testis posteaquam audivisset lachrymari iconem quaestionatam die lunae pentecostes venit in monasterium hora 3ia post meridiem circiter et observavit oculos plenos lachrymis fuisse, ac una etiam defluxisse per genas; hoc ipsum etiam die Martis redux vidit, et quidem cum pluribus signanter Demetrio Ivasko professore, et Josepho Lányi Regio Camerale Fiscali, qui quamvis prius non crediderit, posteaquam tamen cum professore visitasset tabulam imaginis virgineae undique dixit: revera flet. Testis autem utraque vice dicit semet sobrium fuisse ex prandio religioso. Ad 2dum dicit testis, non fuisse aspersam iconem aqua, inde quia aqua aspersa stat, lachrymae autem illae fluebant. (*fol. 11v*) Ad 3tium ex nulla parte Virginis, aut Jesuli iconis fluxum observavit, sed ex solis oculis lachrymas, neque in ulla imaginis parte quidquam simile observavit testis; vidit autem sensim defluxe, et non guttatim, et quidem pellucidas, ut argentum. Ad 4tum dicit testis ex relatis tam die Dominico, quam Mercuri Pentecostes flevisse iconem, solus autem solum die Lunae, et Mercuri, quibus interfuit, flevisse observavit, obvavit tamen die Lunae a meridie sub vesperis modicum cessasse fluxum, at denuo sub completorio manasse. Ad 5tum observabat iconis mutationem, et ipse testis cum religiosis id ipsum loquentibus, et quidem tristiolem, quam modo est, videndo autem testis virgineam iconem lachrymari, et ipse compunctus ex rei novitate illachrymatus est cum aliis. Ad 6tum dicit supernaturales esse lachrymas istas, eo quod cum lachrymae interim doloris signa externa sint, quae ligno utpote rei inanimatae non conveniunt, Dei virtute productae sint; neque productae alicujus nequam hominis artificio, quia visitata coram se imagine nulla artificii signa reperta sunt. Ad 7um non vidit ipse hanc iconem flevisse, audivit tamen tempore bixadiensis parochus Michaelis Tatár. Ad 8vum, et 9num nihil. Ad 10mum scit testem opportunum parochum Bonyaháziensem.

Decimus testis Joannes Mollya parochus Bonyaháziensis annorum 26. ad 1mum fassus est, se ignorare, qui primo viderit iconem quaestionatam flevisse, ipse tamen audita super eo fama venit in monasterium die Martis festorum pentecostalium circa horam sextam post

---

⁷⁷ akathisztosz

meridiem, et vidit ex oculo dextro profluxisse lachrymas ad mentum, ex sinistro vero per genas ad pectus defluxisse, et ubi post coenam cum religiosis acaphtis persolutum fuisset, et testis domum abitum pararet, relatatum est per duos studiosos pro custodia collocatos, quod uberius profluerent lachrymae, quod ita etiam experti sunt accurrentes in ecclesiam, vidit autem haec cum duobus diaconis, Reverendo Domino Professore, religiosis, murariis, et aliis, quam plurimis. Redux sequenti die Mercuri ad videndum, magis flentem invenit. Ad 2dum non existimat aqua aspersam fuisse, ex ratione, quod aqua aspersa stetit hae autem ex oculis profluerent. Ad 3um in nulla parte figurarum (*fol. 12r*) Virginis, et Jesuli observavit aliquem fluxum, vel madorem, unice ex utroque oculo, ex dextro quidem per mentum, ex sinistro autem per faciem ad pectus humanis conformes non guttatim sed fluentur lachrymas manasse. Ad 4tum quamdiu fleverit, et num per interstitia non scit, nisi, ut superius exposuit. Ad 5tum observavit die Martis tempore acaphtistis post coenam absoluti fluenter repletis oculis jucundiozem, dein vero paulo post, ubi uberius defluxissent lachrymae, tristiozem, ipse autem testis raptus fuit admiratione insolitarum lachrymarum, Ad 6um censet testis, supernaturalem fluxum fuisse illum, cum ligno inanimato inconueniens sit lachrymari, neque artificio alicujus hominis potuisse illas elici, vel exinde scit, quod ut ille tabulam imaginis undequoque conspexerit nullo observato a se signo ejusmodi artificii, ita et fiscalis Illustrissimi Domini Weselényi Osváth reformatus, digito detergebat, et visitata, imagine vere ipsam flere recognavit absque omni suspitione alicujus artificii. Ad 7mum solus in persona non vidit fleuisse, aut mutatam fuisse antea, audivit tamen ex Kis-Girczensi parocho. Ad 8vum, 9num nihil. Ad 10um Nicolaum Görög bixadiensem, et turvekonyiensem parochos bonos testes scit.

Undecimus testis Nicolaus Görög parochus bixadiensis, annorum 50. ad primum fassus, quod posteaquam religiosi medio studiosi certi die Lunae Pentecostes sibi nunciassent, ut cum processione veniret ad monasterium, quia icon virginea fleret, processionaliter comparendo, vidit iconem fleuisse, lachrymasque ex utroque oculis manasse, et quidem ex dextro defluxisse versus nares, ac inde post moram ad os, ex sinistro vero per genam, post meridiem autem uberius ad pectus defluxisse. A prandio testis domum abivit, die vero Mercuri iterum rediit, et pariter ex utroque oculo madore repleto vidit defluxisse lachrymas, vidit autem cum pluribus sobrius. Ad 2um ex ambobus oculis hic testis lachrymas manasse observavit, in alia autem parte iconis Beatae Virginis, aut Jesuli nihil quid tale vidit, aedem limpidas fuisse dicit, nec guttatim, sed fluenter manasse, primo quidem ut guttam stetisse, dein vero defluxisse exposito modo. Ad 4um duobus diebus, quibus interfuit, scit fleuisse, aliis solum audivit, quod autem jam lentius, jam uberius fluxerint lachrymae, edixit. Ad 5um nihil. Ad 6um dicit supernaturales fuisse easdem ex ratione, quia lignum iconis siccum est, neque artificio aliquo evenisse existimat, (*fol. 12v*) quoniam ipse quoque illud inspexit, et nullum artificium vidit. Ad 7um solus hujus imaginis seu mutationem, seu fletum non observavit antea, audivit tamen lachrymatam fuisse tempore occisi archimandritae ex ore Michaelis Tatár. Ad reliqua nihil.

Duodecimus testis Jacobus Simet murariorum magistri munkacsiensis filius annorum 20.

Decimus tertius Laurentius Rajner murarius annorum 33.

Decimus quartus Georgius Chuber murarius annorum 34.

Decimus quintus Josephus Smajczl murarius annorum 20.

Omnes quatuor examinati fassi sunt semet vidisse iconem Beatae Virginis quaeastionatam a die Dominico Pentecostes 5ta hora pomeridiana usque ad diem Jovis lachrymas fudisse, et quidem per intervalla ex utroque oculo, plus tamen fluxere, quam

non, observarunt, et quidem ex dextro oculo lachrymas ad nares, ex sinistro autem duobus rivulis per genas ad pectus.

Decimus sextus testis Joannes Manye turvikonyiensis annorum 50. Ad 1um fatetur se quidem ignorare: quis primo viderit iconem hanc flere, ipse tamen ad divulgatam famam veniens ad monasterium die Mercuri hora 12a circiter intravit ecclesiam, et vidit ex ambobus oculis madore repletis lachrymas effluxisse, ex dextro venisse ad nares, inde ad os et per mentum ad pectus, ex sinistro vero per genas ad pectus defluxisse, quamdiu porro fleverit, nescit, quia domum discessit, vidit autem cum parocho Kis-Girczensi, murariis prepetitis, et religiosis. Ad 2um non existimat aqua aspersam. Ad 3um nullibi in imagine observavit fluxum, nisi ex oculis exposito modo defluxisse, limpidas fuisse lachrymas, nec guttatim, sed fluenter manasse easdem refert. Ad 4um et 5um nihil. Ad 6um supernaturales censet ipsas fore, quia sicci asseres, et ligna non continent in se aquam; sed neque humano artificio evenisse fluxum illum, cum in imagine illa nulla signa viderit, quamvis cum aliis inspiceret. Ad 7mum ipse nunquam illam flevisse, aut mutatam fuisse vidit, sed neque audivit. Ad reliqua nihil.

Decimas septimus testis Alexius Kecskés nobilis et cantor bixadiensis. Ad 1um fatetur ex auditu Athanasium religiosum (*fol. 13r*) primo vidisse iconem plorare, ipse autem observavit die Lunae Pentecostes circa horam 5am cum parocho et populo processionaliter veniendo, vidit autem die Lunae, et mercuri ad 12um horam hic demorando sobria mente. Ad 2um dicit non fuisse possibile ut aqua aspersa fuisset, quia oculi fuerant repleti madore, qui inde deflexerat. Ad 3um ex utroque oculo profluxerunt lachryma nulla in parte iconis quidpiam simile observando, manasse autem illas sensim vidit, et quidem ex parte dextra ad nares pervenisse, ex sinistram ad genam, ubi autem foris per suum parochum aqua benedicta fuisset, vidit testis, quod ad locum oris, inde per mentum ad pectus, formosae, sicut oriente sole ros, et argenteae guttae non guttatim, sed fluenter lachrymae profluxerint, ac emanarint. Ad 4um scit ad diem Jovis flevisse, maxime die lunae, et Mercuri cum hic fuerit, die Mercuri enim a meridie ubi domo rediisset, denuo observavit cessasse. Ad 5um observavit, dum flere videbatur, apparuisse iconis effigiem subnigram, cum autem cessassent lachrymae, rubriorem fuisse, ipse etiam testis consternatus fuit, cogitans fletum illum fore propter peccata unde in lachrymas solutus. Ad 6um iudicat supernaturales fore ex ratione, quod lignum siccum flere nequiret, sed neque existimat artificio alicujus evenisse, quia ubique, inquit, inspecta fuit, et nullibi signum repertum aliquod, cujuspiam fraudis. Ad reliqua nihil.

Quae cuncta Anno et die praespecificato de statu quaestionatae Magnae Dei Matris Iconis plorantis oculari nostra inspectione revisa, et comperta, atque fassionibus testium praevio modo nobis relata Illustrissimae ac Reverendissimae Dominationis Vestrae humillime referimus, et repraesentamus.

Georgius Szabados Cathedralis et Comitatus Ugocsiensis Archidiaconus manu propria

Johannes Ovszjánik Nagy-Szólósiensis Parochus, ac ejusdem nominis districtus Archi-Presbyter manu propria

3.

Nagybánya, 1775.

Zsolocskay Sándor alapítványa ikonosztáziön építésére

Állami Levéltár, Beregszász, Fond 64 Opisz 4 No 156.

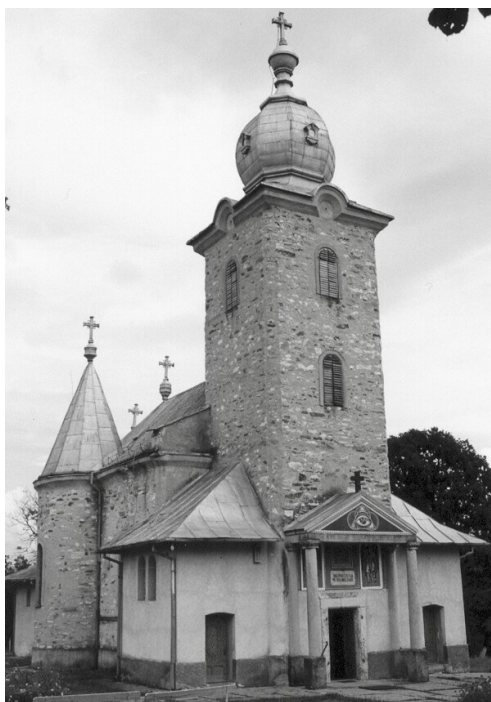
Mivel hogy halandó ember vagyok, és nem tudom mit holtom után következni fog, azért jövődőre írásom által emlékezetre hagyom, hogy 1775. esztendőben Nagy-Bányay vásáros Pálkovits Úr Bírósága alatt, és Szigethy Úr fő notárisága alatt magamra fel vállaltam 3600. 6 esztendőre a Nagy-Bányay vásároknak jövedelmét árendába. Aki alább fel írt tuttára is adom írásomnak rendiben az kiknek illik, hogy én midőn jártam volna Munkácsra az új Bacsinzky András püspöknek Eö Excellentiájának tiszteletére, és más jó akaróimnak látogatására [...] létében Fő Tisztelendő Boksay András Canono[...] es Cathedralis Munkácsy Archidiaconusnak F[...] Tisztelendő úr Szilveszter Kovácsák PP Basil[...] provinciálisának, FP Sablás Andrej [...] Theologia professornak, és többieknek, meg[...] thalanál fogazttam az bixády basiliták uj mű templomnak belső ékesítésére, ugy mind oltárra és iconostásra 600 id est hatszáz rf. Melyeket Istennek dicsőségére, az én lelkemnek üdvösségiért tartozni fogok megadni, mikor kívántatni fognak az bixadi szent atyák. Hogy ha pedig tanálnék meg halni, és rajtam maradna, amit fogattam, tartozni fog meg aztatt az a kire jószágom maradni fog átok alatt. Mellyre megírt nagyobb erősítésére nominatis kereszt kézy vonásokkal subscribálom,

Képmelléletek

1. kép. A bicszádi kegykép 20. századi másolata, fémborítással és anélkül, Bicszád, egykori bazilika kolostortemplom

2. kép. A bikszádi egykori bazilika kolostor temploma

3. kép. A bikszádi egykori bazilika kolostortemplom belseje, jelenlegi állapot